

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Vybrané módní styly mládeže související s rizikovým chováním

Bakalářská práce

Autor: Veronika Riganová

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Vácha

2011

ABSTRAKT

Název mé bakalářské práce je „Vybrané módní styly mládeže spojené s rizikovým chováním“. U mládeže je hodně důležitá úprava zevnějšku. Úprava zevnějšku je prostředek k vyjádření identity, tímto způsobem dospívající sděluje svému okolí, kým se cítí být. Jelikož se mladí lidé chtějí odlišovat jak od svých vrstevníků, tak dospělých, vyjadřují to nejenom určitým stylem oblečení ale i chováním. Díky tomu mládež často vstupuje do různých subkultur.

Subkultura se dá charakterizovat jako kultura dílčí skupiny, která se více nebo méně odlišuje od převládající, většinové a „oficiální“ kultury. Subkulturu tvoří skupiny lidí, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí s dominantní nebo mainstreamovou společností. Se subkulturami bývá často spojeno různé rizikové chování. Rizikové chování je jev ohrožující společnost napříč všemi kulturami. Ohrožuje zdraví vývoj mladistvého, jak po stránce biologické, psychické a sociální.

Cílem mé bakalářské práce je popsat vybrané módní styly mládeže, jejich specifika a znaky v návaznosti na rizikové chování jednotlivých subkultur. V teoretické části jsou popsány vybrané subkultury mládeže, jejich historie, životní styl, hodnoty, typické oblečení. Také je zde stručně popsáno rizikové chování, které se v subkulturách vyskytuje. V praktické části jsou vymezeny cíle práce a je zde popsán vlastní výzkum, včetně diskutování zjištěných výsledků s poznatky jiných autorů, které uvádí teoretická část.

Vlastní výzkum byl proveden kvalitativně metodou dotazování formou polostrukturovaného rozhovoru s respondenty z řad subkultur mládeže.

Z výsledků bakalářské práce lze rozpoznat, že rizikové chování se ve vybraných subkulturách vyskytuje. Ve všech subkulturách se vyskytuje zneužívání návykových látek, jednalo se především o alkohol a marihuanu, která se ovšem vůbec nevyskytovala v subkultuře emo. V subkultuře skinhead se někteří respondenti hlásili k pravicovému extremismu a násilnému chování. Oproti tomu v punkové subkultuře byly příklony k levicovému extremismu a násilnému chování menší.

Co se týče hip hopové subkultury a graffiti. Z vybraného vzorku se pouze 1 respondent graffiti věnuje a doposud neměl problémy s policií. Lze tedy usuzovat, že hip hop a graffiti již spolu tolik nesouvisí, jak tomu bylo na začátku, kdy sem tento styl začal pronikat.

U gothic subkultury se nepotvrdilo, že sebepoškozování existuje, jako subkulturní norma. V této subkultuře se objevily více než v ostatních subkulturách tělomodifikující praktiky, také se zde vyskytoval satanismu, respondenti ale odmítají jakékoliv spojení s násilnými praktikami, které bývají se satanismem spojovány (týrání zvířat apod.).

U emo subkultury se potvrdilo sebepoškozování. 3 respondenti ze 4 s ním mají zkušenosti. Z nichž 2 respondenti začali se sebepoškozováním díky tzv. emo pravidlům, které se snažili dodržovat, když s tímto stylem začínali. Všichni ze subkultury dodávají, že sebepoškozování se stylem nijak nesouvisí, sebepoškozování není jednou z norem subkultury a také dále vyjadřují odpor vůči těmto tzv. emo pravidlům. Je nutné dodat, že tyto emo pravidla vytvořil člověk, který nepatří do subkultury.

Všichni respondenti, kteří se účastnili výzkumu, udávají větší či menší problémy kvůli svému stylu a to i v běžném životě (škola, práce, rodina). Myslím si, že je to díky zkresleným informacím převážně z medií.

Výsledky mé práce mohou posloužit jako podklad pro další výzkum, mohou být použity při výuce této problematiky a samozřejmě mohou být využity v rámci efektivní primární prevence.

ABSTRACT

The title of my thesis is “Selected Fashion Styles of Young People Associated with Risk Behaviour”. For young people, their appearance is very important. The appearance is a means of expressing identity; in this way, teenagers tell the people around whom they feel to be. As young people want to differentiate from their peers and adults, they express this not only by a certain style of clothing but also behaviour. Thanks to this, young people often enter different subcultures.

A subculture can be described as culture of a sub-group that is more or less distinct from the dominant, mainstream and “official” culture. A subculture consists of groups of people sharing particular values and norms in which they differ from the dominant or mainstream society. Various kinds of risk behaviour are often associated with subcultures. Risk behaviour is a phenomenon threatening the community across all cultures. It threatens the healthy development of juveniles in terms of biological, psychological and social development.

The objective of my thesis is to describe selected fashion styles of young people and their specific characteristics in relation to risk behaviour of individual subcultures. The theoretical part describes selected youth subcultures, their history, lifestyles, values, and typical clothing. It also briefly describes the types of risk behaviour that are met in those subcultures. The practical part defines the objectives of the thesis and it describes the actual research, including the comparisons of the results obtained with the findings of other authors mentioned in the theoretical part.

The actual research was conducted in a qualitative form using the method of questioning in the form of semi-structured interviews with respondents from youth subcultures.

The results of the thesis make it obvious that risky behaviour does occur in the selected subcultures. In all the subcultures, the following can be seen: substance abuse, it was mainly alcohol and marijuana; however, marijuana was not in the emo subculture. In the skinhead subculture, some respondents reported right-wing extremism

and violent behaviour. In contrast, in the punk subculture, a tendency to left-wing extremism and violent behaviour was much smaller.

As far as hip hop and graffiti subcultures are concerned, only one respondent from the selected sample does graffiti but has not had trouble with the police. It can therefore be concluded that hip-hop and graffiti have not as much in common as it was in the beginning, when the style began to penetrate the country.

In the gothic subculture, it was not confirmed that self-mutilation exists as a norm in the subculture. This subculture showed, more than the other subcultures, body-modifying practices but there was also Satanism; however, the respondents refused any connection with the violent practices that are associated with Satanism (cruelty to animals, etc.).

Self-mutilation was confirmed in the emo subculture. Three respondents out of four have had some experience with it. Two of them started self-mutilation because of the “emo rules” that they tried to follow when they started out with this style. All the respondents from the subculture add that self-mutilation has nothing to do with the style, self-mutilation is not one of subcultural norms, and they express opposition to these so-called “emo rules”. It should be noted that these “emo rules” were created by a person who did not belong to the subculture.

All the respondents, who participated in the research, mention greater or lesser problems because of their style also in their everyday life (school, work, family). I think it's mainly due to biased information from media.

The results of my thesis can serve as a basis for further research, they can be used in teaching these issues and, of course, they can be used in the context of effective primary prevention.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou V Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne: 15. srpna 2011

.....

podpis studenta

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Pavlu Váchovi za jeho odborné vedení, užitečné rady a cenné připomínky při zpracování této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 SOUČASNÝ STAV	12
1.1 Specifika mládeže	12
1.1.1 Vymezení mládeže.....	12
1.1.2 Mládež a úprava zevnějšku.....	14
1.2 Subkultura.....	14
1.2.1 Subkultura mládeže.....	15
1.2.2 Styl.....	15
1.2.3 Scéna.....	16
1.2.4 Stupeň angažovanosti jedince.....	16
1.2.5 Hnutí versus subkultura	17
1.3 Vybrané subkultury mládeže	17
1.3.1 Punk	17
1.3.2 Skinheads	20
1.3.3 Hip hop	25
1.3.4 Gothická subkultura.....	28
1.3.5 Emo subkultura	31
1.4 Rizikové chování	34
1.4.1 Rizikovost subkultur mládeže.....	34
1.5 Popis rizikového chování spojovaného s vybranými subkulturami.....	35
1.5.1 Sebevražednost a sebepoškozování	35
1.5.2 Užívání návykových látek	38
1.5.3 Politický extremismus.....	38
1.5.4 Satanismus	40
1.5.5 Šikana.....	41
1.5.6 Kriminalita, delikvence.....	42
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	44
2.1 Cíl práce.....	44
2.2 Hypotézy.....	44

3 METODIKA	45
3.1 Strategie výzkumu	45
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	45
3.3 Vlastní realizace výzkumu.....	46
4 VÝSLEDKY	48
4.1 Obecné údaje.....	48
4.2 Punk	48
4.2.1 Charakteristika subkultury	48
4.2.2 Život v subkultuře	50
4.2.3 Subkultura a rizikové chování	51
4.3 Skinheads	53
4.3.1 Charakteristika subkultury	53
4.3.2 Život v subkultuře	55
4.3.3 Subkultura a rizikové chování	56
4.4 Hip hop	57
4.4.1 Charakteristika subkultury	57
4.4.2 Život v subkultuře	59
4.4.3 Subkultura a rizikové chování	61
4.5 Gothická subkultura.....	62
4.5.1 Charakteristika subkultury	62
4.5.2 Život v subkultuře	65
4.5.3 Subkultura a rizikové chování	66
4.6 Emo subkultura	69
4.6.1 Charakteristika subkultury	69
4.6.2 Život v subkultuře	71
4.6.3 Subkultura a rizikové chování	73
5 DISKUZE	76
6 ZÁVĚR	86
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	88
8 KLÍČOVÁ SLOVA	92

9 PŘÍLOHY	93
------------------------	-----------

ÚVOD

Moje bakalářská práce se zabývá módními styly mládeže, respektive subkulturami mládeže. Téma mé bakalářské práce zní Vybrané módní styly mládeže spojené s rizikovým chováním. Jelikož existuje mnoho subkultur a rozsah bakalářské práce by k jejich rozpracování nepostačoval, vybrala jsem si pouze některé z nich.

O subkulturách mládeže se v posledních letech mluví především v souvislosti s rizikovým chováním, které se v jejich řadách vyskytuje. Proto je cílem této práce popsat vybrané módní styly mládeže, jejich specifika a znaky v návaznosti na rizikové chování jednotlivých subkultur. V teoretické části jsou subkultury a rizikové chování popisovány z dostupné literatury a výzkumná část obsahuje názory respondentů z řad subkultur na tuto problematiku.

Samotnou problematiku subkultur jsem si vybrala z důvodu osobního zájmu a také proto, že dle mého názoru je o této problematice málo výzkumů a studií v rámci České Republiky. Tomuto tématu by se mělo věnovat více pozornosti, jelikož se můžeme se členy subkultur běžně setkat na ulici nebo také prostřednictvím různých médií. Někteří lidé se s jedinci ze subkultur setkávají každodenně v rámci své práce, jsou to především pedagogové základních a středních škol. Myslím si, že pedagogové by měli mít o subkulturách kvalitní informace, „aby věděli, koho mají před sebou“. Jelikož jsou subkultury spojené s rizikovým chováním, je také důležité mít dostatek informací pro možnou preventivní činnost. Taktéž jsem chtěla touto prací poukázat na některé předsudky a nepravdy spojené s určitými subkulturami, které často pramení z nevědomosti laické, ale mnohdy i odborné populace.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Specifika mládeže

1.1.1 Vymezení mládeže

Jandourek (12, str. 243) definuje mládí jako: „Mládí je fáze životního cyklu mezi dětstvím a dospělostí charakterizovaná dokončováním fyzických změn organismu započatých v pubertě, přípravou na převzetí rolí dospělého, odpoutáváním se od primární rodiny, hledáním nové hodnotové orientace, hledáním nových autorit, konkrétnější přípravou na budoucí povolání. Časově se mládí obtížně vymezuje. Jeho počátkem může být dokončení základní školní docházky a koncem vstup do zaměstnání a založení vlastní rodiny.“ Mládež na rozdíl od mládí není jevem biologickým ale sociokulturním, jehož formy se odrážejí v historicko - společenské dimenzi. Toto životní období „vzniklo“ poměrně nedávno: o existenci mládeže se začíná mluvit zhruba od počátku 20. století. (Ondrejko in 18)

Dle Vágnerové období dospívání zahrnuje jednu dekádu života od 10 do 20 let. V této době dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech: somatické, psychické i sociální. Mnohé změny jsou podmíněné biologicky, ale hodně je ovlivňují psychické a sociální faktory, které jsou s nimi ve vzájemné interakci. Dospívání je období hledání a přehodnocování, kdy má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu své identity (36).

Vágnerová (36) rozděluje období dospívání na dvě fáze:

- raná adolescence (označovaná také jako pubescence) – 11-15 let,
- pozdní adolescence – 15-20 let.

Macek (20) označuje období dospívání a mládí pod pojmem adolescence. Rozlišuje adolescenci na tři fáze:

- časnou adolescenci – 10 (11) – 13 let,

- střední adolescenci – 14-16 let,
- pozdní adolescenci – 17-20 let (20).

I přesto, že Macek (20) a Vágnerová (36) rozdělují období dospívání rozdílně, shodují se v charakteristice jednotlivých fází. Vágnerová (36) charakterizuje časnou adolescenci jako období tělesného dospívání, spojené s pohlavním dozríváním. Dochází ke změně způsobu myšlení, emočního prožívání. Je zde snaha osamostatňování se, značný význam mají vrstevníci, s nimiž se jedinec ztotožňuje. Důležité je přátelství, experimentace s partnerskými vztahy. Starší pubescenti usilují od odlišení vlastní skupiny od dospělých i dětí, k tomu využívají úpravu zevnějšku, specifický životní styl, zájmy a hodnoty. Jedním z úkolů tohoto období je dosažení nové přijatelné pozice.

Macek v časně adolescenci také popisuje pohlavní dozrívání a psychické a sociální změny, které s ním souvisejí. Střední adolescence je dle něho dospívání objektem úvah a hodnocení. V tomto období se snaží odlišit od svého okolí (oblečení, hudba) a také dochází k hledání osobní identity (20).

Pozdní adolescence je dle Vágnerové biologicky vymezena pohlavním dozráním, dochází zde ke komplexnější psychosociální proměně, mění se osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice. Na počátku tohoto období dochází k přijetí adolescentní kultury a stylu života. Toto období je zaměřeno na rozvoj vlastní identity. V této fázi může docházet k psychosociálnímu moratoriu, kdy se adolescent snaží odsunout dospělost (36).

Dle Macka v pozdní adolescenci dochází především k posilování sociálního aspektu identity (potřeba někam patřit, podílet se na něčem něco sdílet), ukončuje se vzdělání, jde zde snaha nalézt pracovní uplatnění. Toto období závisí na tom, jak si adolescenti časují své dospělé role např. rozhodování se pro vysokoškolská studia, rodičovství, manželství (20).

Mluví se také o dalším jevu „postadolescenci“ jako nově vznikající životní etapě. Asi od poloviny 20. století se totiž objevuje trend směřující k prodlužování školní docházky, což má za následek prodloužení dospívání a tudíž i další prostor pro existenci

mládeže. Věková hranice „postadolence“ je 20 -30 let. Tuto fáze lze popsat jako obrannou reakci mladých lidí. (18).

1.1.2 Mládež a úprava zevnějšku

U adolescentů je hodně důležitá úprava zevnějšku. Úprava zevnějšku je prostředek k vyjádření identity. Tímto způsobem dospívající sděluje svému okolí, kým se cítí být. V dnešní době je ale velká tendence k uniformitě, která je navíc podporována působením médií. Uniformita je sice ochuzením, na druhou stranu ale představuje jistotu, zajišťuje totiž velkou pravděpodobnost pozitivního hodnocení od okolí, i za cenu ztráty individuality (36).

1.2 Subkultura

Uvést přesnou definici subkultury je velice obtížné. Termín byl běžně používán ve 40. letech 20. století a to v několika významech. Užíval se a stále se užívá, jako označení pro dílčí část celku a také jako kontrakultura proti většinové společnosti (33).

Jandourek (12, str. 243) ve svém slovníku popisuje subkulturu jako: „Kulturu dílčí skupiny, která se více nebo méně odlišuje od převládající, většinové a „oficiální“ kultury. Příslušníci skupiny se mohou od většiny odlišovat soc. postavením, věkem, povoláním nebo regionem (např. předměstí metropole). Škála projevů vyjadřujících distanci od převládající kultury je široká, od drobných změn až k radikálnímu popření (pak se mluví o kontrakultuře). Zcela izolovaná však subkultura není od dominantní kultury nikdy.“

Ve Slovníku kulturních studií Barker (1) představuje jako hlavní složku subkultury právě kulturu, která v tomto pojmu tradičně odkazuje k celému způsobu života. Předpona „sub“ pak napovídá míru svébytnosti a odlišnosti od dominanty v tomto směru. Subkulturu tedy podle Barkera (1) tvoří skupiny lidí, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí s dominantní nebo mainstreamovou společností, a které nabízejí mapy významů, díky nimž je svět pro členy subkultury srozumitelný.

Subkultura je také definována prostředím, v němž je provozováno a tolerováno něco co je většinovou společností považováno za deviantní a co může být deviantní i dle platných zákonů. Poté bývá okolní společností odmítána, odsuzována. Pokud není považována přímo za deviantní, je považována alespoň za odlišnou. Proto subkultura poskytuje prostor pro interakci, sdílení hodnot s jinými stejně „nepřizpůsobivými“ jedinci, pocit ochrany před odsudky od ostatních a možnost naplnění sociálního statusu, který nemohl být naplněn v rámci majoritní společnosti (33).

1.2.1 Subkultura mládeže

Rozvoj subkultur mládeže je výrazný zejména po druhé světové válce. Vznikaly nejdříve jako opozice ke kultuře dospělých, postupně ale získávaly specifitější a relativně autonomní charakter (20).

Jandourek (12, str. 243) definuje subkulturu mládeže jako: „Kulturu a formy sdružování, které vycházejí z životního stylu mládeže a kterými se mládež odlišuje od světa dospělých. Protože fáze mládí nemá v moderní společnosti přesně vymezené hranice, najdeme mnoho prvků subkultur mládeže i u starších lidí. Spíše než jedna subkultura mládeže jich existuje velké množství (např. beatnici, hippies, punkeři, skinheads, anarchisté, sprejeři, rowdies apod.). Prvky subkultur mládeže může mládež vytvářet sama nebo se jich může časem zmocnit komerce (styl oblékání, kult hvězd, hudba). Subkultura mládeže pomáhá zvládat přechod ze světa rodiny do širšího světa dospělých, protože jejich iniciace je jinak svěřena neosobním společenským institucím. (V ojedinělých případech může však tomuto přechodu bránit – problém „věčné mládeže).“

1.2.2 Styl

U subkultur je velice důležitý jejich styl, který vypovídá o dané subkultuře a může být vnímán jako znak či symbol. Styl se podle Smolíka (33) skládá z:

- image – vzhled, účes, oblečení, různé doplňky,

- vystupování – tvořené stylem chůze, postojem těla a výrazem tváře,
- argot - speciální slovní zásoba a způsob, jakým je pronášena (33).

Podle Jandourka (11, str. 243) je styl „způsob projevu v myšlení, chování, jednání nebo činnosti, který má charakteristické rysy vymezující ho vůči jiným stylům a nevýraznosti vůbec. Vyjadřuje hodnoty jedince nebo společenství.“ Dále Jandourek (12) uvádí ještě pojem životní styl, který chápe jako komplex psaných a nepsaných norem a identifikačních vzorů, souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování. Podoba životního stylu je ovlivněna životním cyklem, společenskými rolami, tradicemi. Výrazný životní styl může přejít v subkulturu.

Styl tedy jedince „vysvobozuje“ proti stádnosti a „normalizaci“, často šokuje většinovou společnost a mnohdy jde o vymezení proti „většině“ - mainstreamu (33).

1.2.3 Scéna

Scéna je další pojem, který úzce souvisí se subkulturami. Nelze ji spojovat s určitou subkulturou, i když je založena na subkulturních základech. Scéna je moderní městská forma společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo se zaměřují na stejný životní styl, ale nemusí se vzájemně znát. Mezi scénami je vysoká prostupnost, proto také většina mladých lidí patří do několika scén současně (33).

1.2.4 Stupeň angažovanosti jedince

V každé subkultuře lze vysledovat několik typů příznivců. Androvičová (in 33) dělí příznivce subkultury, či tzv. scény na tři základní kategorie:

- základní scéna – naplno se věnují subkultuře;
- frakce subkultury – členové subkultury, kteří se ve scéně pohybují,
- zájmová scéna – velké množství příznivců, kteří nemají zájem o hlubší proniknutí do subkultury, často přejímají pouze její styl.

1.2.5 Hnutí versus subkultura

Pojem hnutí je často (hlavně médií) nesprávně zmiňován se subkulturami, hlavně ve spojení „hnutí skinheads“ a „hnutí punk“ (33).

Sociální hnutí je organizováno proto, aby způsobilo nějakou změnu v sociokulturním systému, nebo změně zabránilo. Alternativní hnutí se obrací proti tradovaným formám společenského života. K jeho tématům například patří: ochrana životního prostředí, sebeurčení, odmítání konzumní společnosti (12).

Hnutí tedy předpokládá větší názorovou a ideologickou hodnotu a také sleduje určitý cíl. Subkultura je proti hnutí méně početná, v jejím rámci může působit několik názorově rozdílných (často protikladných) proudů a není důležitý konkrétní cíl. Subkultura také nemusí souviset s prosazováním politických, kulturních a společenských změn, i když se v jejím rámci vyskytují formální organizace či občanská hnutí, nemusí to ale být pravidlem (33).

1.3 Vybrané subkultury mládeže

1.3.1 Punk

Historie

Pojem punk byl zřejmě poprvé použit v roce 1970 v americkém časopise Fusion, označoval hudbu, v které byla obsažena nihilistická nespokojenost s osudem. Byl vztahován ke skupinám jako Stoogies, Moder Lovers a New York Dolls v USA. Tyto skupiny však měli malý vliv (21).

V letech 1974-1975 vystoupily v New Yorku skupiny Patti Smith a Television, Ramones, Blondie a získaly si větší popularitu jednodušší hudbou a texty, které neodpovídaly složitým kompozicím majoritního rockového proudu. V polovině 70. let také začaly některé mladé skupiny hrát v Anglii písňe s jednoduchým agresivním stylem, který zaujal protestně naladěnou mládež. Skupiny pocházely ze sídlištního a dělnického prostředí. V letech 1976-1977 zde proběhla punková vlna (tzv. punk styl 77)

do které se zapojily hlavně skupina Sex Pistols, Clash, Damned Buzcoks. V této době se vytvořila punková subkultura, jejímž charakteristickým punkovým heslem je „No Future“ (21).

Punk se do ČR dostal koncem 70. let, skutečný nástup ale proběhl až v polovině 80. let se skupinami jako: Visací zámek, Plexis, Hrdinové nové fronty. V této době došlo k rozšíření členské subkulturní základny. Po hudební i vzhledové stránce byl protest hlavně veden proti komunistickému režimu ale také proti složitým textům, které tehdy hráli bigbeatové kapely. Díky zkresleným informacím, které se k nám dostávali skrze hranice, nebyly přesně vyhrazeny postoje subkultury punk k subkultuře skinheads, což zpočátku vedlo k jejich pospolitosti. Po roce 1989 postupně docházelo k vyjasňování postojů, došlo k znepřátelení obou subkultur (resp. rasistických skinheads a nerasistických punkerů). Někteří jedinci z punkové subkultury se ale vyčlenily do tzv. nazi punks. Zaměřovali se na český nacionalismus, odmítali měšťácky způsob života, germanizaci, byli proti přistěhovalectví a Romům. Jejich význam na území ČR byl ale velice marginální (21).

Po roce 1989 se z punku stává módní vlna. Příznivci se rozdělují na „komercializované“ a na „pravověrné“, které fungují na principu D.I.Y (Do It Yourself „udělej si sám“) (33).

Životní styl a hodnoty

Prvotní punk dle Charváta (10) popíral všechny společenské hodnoty, využíval principy anarchismu, jako reakci na sociální problémy. I přesto se ale dle Mareše (21) rychle komercializoval (v roce 1977 vznikly obchody s punkovou módou) a stal se spíše trendem zlaté mládeže. Proti tomu se ale postavila část street punkových hudebníků, která chtěla zachovat protestní náboj punku. Punk od této doby přetrvává jako komerčně modifikovaná hudba pro mladé lidi a také jako subkultura mládeže, která se svým názorovým postojem a vzhledem staví proti konzumní společnosti a využívá k tomu heslo „Punk´s not dead“. Mareš (21) se také zmiňuje, že v této subkultuře se vymezuje řada členů, kteří přejímají některé anarchistické a levicové názory. Na druhou

stranu je zde řada těch, kteří nemají jakýkoliv program kromě konzumace drog, alkoholu, žebrání a výtržností.

Dle Charváta (10) punková subkultura přitahuje mladou rebelující mládež. Rebelie často směřuje proti starší generaci a je také spojena s politickým protestem jako takovým. Proto dochází často k inklinaci k anarchismu, který je v subkultuře chápán jako synonymum absolutní svobody. Z absolutní svobody jedince vyplývá odpor k institucím (policie, armáda), státu, kapitalismu a také globalizaci.

Komunikace v punkové subkultuře probíhá hlavně pomocí zinů¹, které ale v poslední době nahrazují internetové stránky a blogy. Za stěžejní místo střetávání příznivců punkové subkultury jsou považovány koncerty či festivaly (33).

Styl oblékání

Pro punk jsou dle Smolíka (33) charakteristické vlasy (číra², bodliny, vyholená šachovnice, různě obarvené vlasy), módní doplňky (náušnice, zavírací špendlíky, řetězy, vysoké kožené boty, piercingy, kožené, bundy, placky, roztrhaná trika).

I když se nejedná o styl oblékání, k punku také typicky patří pogo. Pogo je tanec, který lze definovat jako chaotický a neuspořádaný pohyb a poskakování do rytmu i mimo něj, při němž dochází ke srážkám s ostatními. Na koncertech punkových skupin se také vyskytuje stagediving³ a crowdsurfing⁴ (33).

Rizikové chování v subkultuře punk:

V subkultuře punk se dle použité literatury vyskytuje: politický extremismus, užívání nelegálních návykových látek, alkoholismus, kriminalita, násilné chování.

¹ Název „zine“ je zkratkou termínu „fanzine“ (časopis pro fanoušky). Většinou se jedná o neregistrovaná periodika (v poslední době se objevují i v elektronické podobě), popisující dění v subkultuře (21).

² „Číra“ je název pro účes, u kterého jsou vlasy na hlavě zpevněné do ostnů, které byly zřejmě přejaty od severoamerických indiánů (21).

³ Stagediving – skákání z pódia do hlediště na připravené ruce ostatních (33).

⁴ Crowdsurfing – člověk se nechá v hledišti vynést nad hlavy posluchačů a chvíli povožít na davu (33).

1.3.2 Skinheads

Historie

Subkultura skinhead vznikla na konci 60. let 20. století ve Velké Británii (21). Na subkulturu skinheads měly vliv tyto subkultury: Teddy boys, mods, rockers a rude boys (33).

Za rodiště skinheads je pokládán East End v Londýně. Dále se objevovali v Liverpoolu, Birminghamu, Brixtonu a v dalších velkých městech. Ze začátku se pro ně užívala spousta názvů. V roce 1969 se pro ně masově vžil název skinheads (33).

U skinheads se ustálila subkulturní uniforma – vysoké dělnické boty (nejvíce preferovanou je značka Dr. Martens), vyholená hlava, kostkovaná košile, džíny (hlavně značka Levis 501). Také k nim patřily sportovní mikiny (převážně značka Lonsdale), šle a letecké bundy tzv. bombery a také tetování. V subkultuře byl zdůrazňován kult mužnosti, patriotismus, dělnický původ, také se zde vyskytoval alkoholismus a velká návštěvnost fotbalových utkání. V rámci subkultury se objevovala spousta násilí: proti barevným imigrantům, při fotbalových zápasech, s policií (33).

Na počátku sedmdesátých let, kvůli vstupu do dospělého věku, pracovního a rodinného života většina skinheadů subkulturu opustila a neexistovala nastupující generace. Některé prvky subkultury přežívaly v subkultuře suedes (21).

V roce 1979 byla znovuobnovena subkultura skinheads v rámci street punku, který vznikl jako reakce na komercializaci punku. Street punk hráli Sham 69 či Cockney Rejects. Objevuje se také street punk, který do sebe absorboval zvuk ska a reggae, což vedlo ke vzniku hudebního stylu, nazvaného Oi! (21). S oživením subkultury se objevují také rasistické prvky a přejímání nacistických symbolů, dochází k hajlování na koncertech. Většina streetpunkových skupin se ale od rasismu distancuje (33).

V této době dochází ke třenicím mezi punkery a skinheads. Pro některé skinheads totiž punkeři představovali novodobé hippies (stejný přístup k drogám, levostranná politika, asociální image). Díky rozdílným názorům (hlavně v ideové orientaci, příklonu k hudebním stylům nebo určitým spojením s jinými subkulturami)

se subkultura skinheads začala štěpit. Pod vlivem politické strany British National Front se rozdělila do tří skupin: rasistické, nerasistické a antirasistické. Všechny tyto skupiny se rozšiřují z Velké Británie dále do Evropy (10).

Subkultura skinheads v České republice

První skinheads se začali objevovat v České Republice počátkem druhé poloviny 80. let. Ze začátku nebyly informace o skinheads objektivní, mnohdy neodpovídali realitě. Jejich ideové zázemí spočívalo především na rasistických předsudcích a na vyjádření antirežimního postoje. Z počátku docházelo k určité symbióze s punkery, díky nejasným informacím (21).

Kolem roku 1988 vznikla první skinheadská skupina Orlík. Orlík ve svých textech vyzdvihoval češství, rasismus, kritizoval komunistickou cenzuru a útočil proti punkerům (21).

Největší rozmach skinheads nastal po roce 1989. Dochází k častějšímu násilí páchané na Romech, zahraničních občanech, studentech. Vzhledem k lepší dostupnosti informací dochází k rozporu mezi skinheads a punkery. Punkeři se od skinheadské subkultury distancovali a zvolili si cestu k anarchismu nebo ultralevicovým směrům. V roce 1990 se v Praze objevuje první český skinheadský zine Čech (dle jiných informací to byl žancléřský Hubert). Během let došlo ke strukturalizaci skinheadů na kališníky, nazi-skinheads, White Power skinheads, Bohemia Hammer Skinheads, SHARP skinheads a Red skinheads (21).

Typologie skinheads

Rozdělení podle Charváta (10) :

- Rasisté (neonacisté a neofašisté),
- Nerasisté, tradiční skinheads, apolitičtí skinheads,
- Antirastisté (SHARP a RASH),
- Hooligans,
- Pohanství a nacionálně socialistický black metal.

Rasisté (neonacisté a neofašisté)

Neonacisté navazují na hitlerovskou tradici. Považují se za árijce, kladou důraz na správnou krev, antisemitismus. Opovrhují nacionalismem, podle nich rozděluje bílé národy a staví je proti sobě (10).

Neofašisté se hlásí k nacionalismu, který pokládají za základ společenského uspořádání. Navazují na původní fašistické tradice, bojují hlavně proti imigrantům a „barevným“. Tyto dvě skupiny nejsou nesmiřitelnými soupeři, ale vidí v sobě přirozené spojení (10).

Jak neonacisté, tak neofašisté preferují poslech white power music (hudba bílé síly). White power music se brzy odpoutala od Oi! stylu a hudebně začala spíše přebírat metalové a rockové prvky. Dnes existuje řada hudebních stylů white power music. Rozhodujícím pro tuto hudbu jsou rasisticky a nacisticky orientované texty. Mezi skupiny hrající white power music patří například zahraniční skupiny Skrewdriver, Battlezone, Brutal Attack, Berseker, Rahowa. Z českých skupin to jsou například skupiny Buldok, Vlajka, Excalibur, Ragnarok, Beowulf, Conflict 88 (21).

Jelikož hlavní subkulturní činnost je spjata s poslechem White power music (což souvisí i s nakupováním hudby, oblečení hudebních skupin apod.) stává se podnikatelská činnost s tímto zbožím vysokým výnosem (10).

Co se týká oblečení Chobola (11) uvádí, používání značek Lonsdale, Pitt Bull, Troublemaker, Thor Steiner. V minulosti používali kanady, vojenské kalhoty a bombery.

Mareš (21) poukazuje na vzhled „boneheads“ (také název nazi-skinheads), kteří nosí úplně vyholenou hlavu, vojenské a polovojenské oblečení.

Mezi symboly, které používají, tyto skupiny patří: svastika, keltský kříž, Vlčí hák, Odolná runa, Rahowa. Používají se čísla 18, 88, 311 a nášivky s nápisem White Power (bílá síla) (11).

Nerasisté, tradiční skinheads, apolitičtí skinheads

Tyto skupiny navazují na kult roku 1969, charakteristický uniformitou, rvačkami, alkoholem, fotbalem a odporem k hippies. (21)

Snaží se zachovávat také původní vzhled. Nosí, značky Lonsdale, Fred Perry, Dr. Martens (21).

Navazují na původní nepolitickou formu, tudíž odmítají jak pravicovou tak levicovou politiku. Převládá u nich patriotismus. I přesto, že mají apolitický ráz, někteří z nich se hlásí k antirasismu a antifašismu, podle nich se ale nejedná o politický postoj ale o věc morálky (10).

Jak uvádí Smolík (33) apolitičtí skinheads byli či jsou reprezentováni hudebními skupinami, např.: Protest, Pilsner Oiquell, Operace Artaban, Way to Victory, The Riot)

S touto skupinou jsou často propojeni i Oi! skinheads, kteří svojí identitu odvozují od streetpunkových a Oi! kořenů 70. let. Toto propojení je dostává do blízkosti klasického i novějšího punku. I přesto, že v první polovině 90. let bylo Oi! zvolání typické i pro řadu rasistických, resp. nacistických skinheads (21).

Antirasisté (SHARP a RASH)

SHARP (Skinheads Against Racial Prejudice) vznikly v polovině 80. let. Příznivci se pokládají za tradiční skinheads, ale také zdůrazňují svůj antirasistický přístup. Odvozují ho od původního, multikulturního zaměření celého hnutí. Neobávají se použít proti protivníkům násilí, jelikož přijímají tradiční atribut. Spolupracují s antifašisty z okruhu anarchistických a radikálně levicových organizací (10).

Dle Choboly (11) někteří z nich nosí delší vlasy vzadu na krku. Poslouchají hudební styl ska a nosí tradiční skinheadské oblečení.

RASH (Red and Anarchist Skinheads) vznikly na počátku 90. let na popud SHARP. Jde o antirasistické skinheady, kteří se hlásí k radikálně levicovému politickému křídlu a rozšiřují původní red skins o myšlenku anarchismu. Navazují na skinheady 60. let, jako oni kladou důraz na dělnický původ, multikulturní kořeny hnutí a odmítání konzervativní politiky (10). RASH nosí červené bombery a červené tkaničky do bot (zatímco pravicový skinheadi nosí bílé). Na oblečení také mívají antifašistické symboly (11).

Hooligans

Jde o fotbalové fanoušky, kteří vyhledávají násilné střety s fanoušky soupeře. Fotbalové chuligánství vzniklo v průběhu 60. let 20. století v Anglii a odtud se rozšířilo po celé Evropě. Tito členové se mnohdy rekrutují z řad skinheads, v minulosti byla značná část hooligans propojena s ultrapravicovou scénou. Obecně je ale nelze zařadit za politickou skupinu. V dnešní době existují jak skupina krajně pravicových, nepolitických ale i levicových hooligans (10).

Mareš (21) poukazuje na používání některých symbolů (Sig-rune, keltský kříž), seřazení hooligans při zápasu do hákového kříže a hajlování. Podle něj z tohoto ale nelze jednoznačně usuzovat na souhlas s neonacistickými názory, ale může jít pouze o provokaci nebo o jednání ve značné opilosti. K ultrapravici se ale například hlásí brněnský Johnny Kentus Gang a olomoucké NS commando 88. Na druhou stranu například příznivci Bohemians Praha (Gang Bersekr) jsou napojeni na SHARP skinheads a levici.

Co se týče vzhledu hooligans nevypadají jako typičtí skinheads. Nejčastěji nosí pohodlné sportovní oblečení, nejvíce značky UMBRO (11).

Pohanství a nacionálně socialistický Black Metal

Mnoho neonacistů se hlásí k různým formám pohanství, zejména germánskému typu, jako je odinismus⁵. Jeho obliba mezi neonacisty je obecně natolik typická, že o něm lze mluvit jako o jednom ze znaků neonacismu, jímž se odlišuje od neofašismu, který se prezentuje obvykle křesťanským fundamentalismem (10).

Black metal je podskupina metalové hudby, která je spojena s opěvováním satanismu a okultismu. Počátkem 90. let se v něm začaly objevovat prvky pohanské i vikinské, představující spojující prvek s neonacistickou ideologií. Neonacisté začali toto využívat a vytvořili Nacionálně socialistický black metal. V poslední době vzniklo několik hudebních skupin hlavně ve východní Evropě ale i v České republice. Většina

⁵ Odinismus – vychází ze starogermánského náboženství, které se praktikovalo ve Skandinávii asi do 11. století a samo o sobě neobsahovalo rasistické nebo jakékoli jiné extremistické prvky (10).

black metalových skupin ale nemá s neonacismem nic společného a distancuje se od něj (10).

Mareš (21) v této souvislosti hovoří také o pagan metalu (pohanský metal), v kterém převládají pohanská témata. Mezi pagan metalem a nacionálně socialistickým metalem není jednoznačně určitelná hranice.

Rizikové chování ve skinheadské subkultuře

V subkultuře se dle použité literatury vyskytuje: politická ortodoxie (rasismus, politický extremismus, antisemitismus, politické násilí), kriminalita, delikvence, divácké násilí, alkoholismus.

1.3.3 Hip hop

Historie

Hip hop se skládá ze čtyř elementů: MCing⁶ (rap), DJing⁷, breakdance (B-boying) a graffiti⁸. Jako pátý element lze zařadit beatbox (vytváření zvuku – beatu-pomocí úst). K základním směrům hiphopu lze zařadit gangsta rap, freestyle rap, latin rap, G(hetto) rap a pop rap (33).

Hip hop vznikl spojením africké ústní tradice (rap), jamajské hudby (kultura DJů) a breakdancem, který ovlivnily kungfu filmy. První hiphopová generace vyrůstala v USA v 60. letech, kdy se černošské obyvatelstvo snažilo bojovat proti rasové segregaci. Za zlomový rok se považuje rok 1970 (29).

Začátkem 70. let působilo v Bronxu množství gangů, často formovaných dle etnického klíče (hispánské v. černošské). Jejich funkcí nebylo pouze páchání trestné činnosti ale i vytvoření určitého řádu v prostředí bez fungujících politicko-sociálních institucí. Za uklidnění situace mezi gangy, se postaral gang Ghetto Brothers, díky jeho mírovým aktivitám vyvrcholilo příměří mezi gangy. Někteří z bývalých členů gangů se

⁶ MCing je jednoduše řečeno rap, čili určitý způsob vokalizace do rytmu hudby (Weiss in Smolík).

⁷ DJing je základní prostředek k vytváření hip hopové hudby pomocí gramofonu, mixu i samplů (Weiss in Smolík).

⁸ Termín graffiti se běžně používá pro označení jakéhokoliv užití spreje (nebo jinak aplikované barvy) ve veřejném prostoru (33).

zapojili do hiphopové subkultury. Gangy coby zdroje identity a postavení nahradily skupiny, crews, které mezi sebou nenásilně soupeřili o uznání v hiphopových elementech (Chang in 37).

V roce 1970 se objevuje Dj Kool Herc. Byl to jamajský rodák, který pořádal taneční zábavy v duchu jamajských soundsystémů v západním Bronxu a dříve se také zabýval graffiti. DJ Kool Herc začal mixovat krátké tanečnické nejoblíbenější pasáže jedné skladby, tak aby vytvořil nekonečnou smyčku. Takovým pasážím se říkalo breaks, od něhož se odvodil název tanečnicků tj. breaks boys respektive B-boys (37).

Dalšími legendárními DJi byli Dj Grandmaster Flash a DJ Afrik Bambaata. Také se ustavuje „klasická“ hiphopová kapela, kterou tvoří DJ a jeden či několik MCs (MC = Master of Ceremony, MCs neboli rappeři a rapperky, kteří vyprávějí svůj příběh v rýmech) (29).

Samotná hip hopová subkultura je úzce spojována s graffiti scénou, což vychází z vývoje obou fenoménů (33). Graffiti vzniklo v New Yorku díky poslíčkovi, který měl přezdívku TAKI a začal se podepisovat na stěny domů sprejem jako TAKI 183. Díky němu se v roce 1971 dostal článek o graffiti do New York Times a poté se masově rozšířil (30). Graffiti se nejprve uchytilo ve čtvrtích Bronxu, které obývali chudí převážně afroamerického a hispánského původu. Graffiti se v těchto podmínkách přirozeně spojilo s hip hopovou subkulturou, protože ta vznikala také v tomto prostředí (33).

V 80. letech probíhala tzv. zlatá éra hip hopu, především proto, že do něj ještě nebyly zapojeny velké nahrávací společnosti a většina textů se zabývala sociálními problémy. V této době zažívalo nejlepší léta také graffiti, jelikož proti sprejerům ještě neexistovala tvrdá represe, jako je tomu nyní (29). Samotná hip hopová subkultura je s graffiti scénou úzce spojována, což vychází z vývoje obou fenoménů (33).

Postupem času vlivem gramofonových firem, masmédií a samotných posluchačů se velká část hip hopu stala mainstreamovou záležitostí (33). Díky proudění velkých peněz se začíná rozptylovat i sociální poselství v textech a módní značky jako např. Fubu nebo Rocawear vydělávají miliony dolarů. I přesto po celém světě existují stovky

nezávislých hiphopových vydavatelů, které vydávají kvalitní hudbu s poselstvím (29). V 90. letech 20. století se do hiphopových textů dostalo téma násilí, drog a gangů (33).

Mezi hiphopové skupiny či interprety můžeme zařadit DJ Kool Herc, Afrika Bambaata, The Fugees, Snoop Doggy Dogg, Vanilla Ice, 50 Cent, Eminem a další (33).

Hip hop se samozřejmě dostal i mimo USA a můžeme říci, že se stal globálním fenoménem. I přesto je každá hiphopová subkultura originální, jelikož hudba je postavena na tvorbě hudebních podkladů a také je kladen důraz na autenticitu textů. Do jisté míry ale samozřejmě reflektuje svůj vzor tj. americký hiphop (37).

Za počátek českého hip hopu lze považovat složení písně Jižák od kapely Manželé v roce 1984. Tradice české hiphopové subkultury pochází z graffiti (37).

Jelikož hip hop je jako všude ve světě spojen s graffiti, mají hiphopový interpreti ke graffiti blízký vztah nebo patřily (a někteří stále patří) k některým sprejerským crew⁹. Mezi známé české hiphopové skupiny a interprety například patří: Chaozz, Indy & Witch, Supercrooo, Gipsy, Orion a Marpo (33).

Životní styl a hodnoty

K hiphopovému postoji patří autenticita, která je spojena se snahou být nejlepší, dále snaha o odmítnutí marginalizace, kritika života na okraji společnosti, antirasismus, antifašismus a kritika politických elit a autorit (37).

Hip hop pochází z ghetta, od chudé černošské mládeže, proto ghetta jsou nekončícím námětem pro texty raperů. V ghettech žijí lidé v otřesných sociálních podmínkách, převážně pod hranicí chudoby. Možnou cestou jak se vymanit z ghetta je prodej drog a další možností je právě hip hop. Proto je v hip hopu velký důraz kladen na oblečení. Jediným způsobem jak se v ghettech odlišit od ostatních je možnost oslnit drahým oblečením (mikinou, bundou) a zlatým řetězem. V současných hudebních klipech jsou k možnosti vidění drahá auta, peníze, kožichy, polonahé ženy, marihuana. Je to hlavně díky jeho současné komercializaci (29).

⁹ Crew (česky posádka, parta, banda) – skupina tvůrců graffiti, kteří pracují společně na vytváření jednotlivých děl. Jsou to neoficiální skupiny s různým počtem členů. Jedinci mohou být členy několika crew najednou (33).

Pro hip hopovou subkulturu je typické soupeření při tzv. battlech. Battle (bitva) je koncipován jakou určitý souboj a koná se ve všech elementech hip hopu (29). Hip hop je také propojen se snowboardingem či skateboardingem, i když to nemusí být pravidlem. Projevuje se zde také slangová komunikace, která je často plná vulgárností a násilnických sklonů (33).

Styl oblékání

Pro hip hop je charakteristické sportovní oblečení, sportovní obuv, kšiltovka, zlaté řetězy, tmavé brýle atp. (33).

Rizikové chování v subkultuře hip hop

V subkultuře se dle použité literatury vyskytuje: kriminalita (graffiti), užívání nelegálních návykových látek, násilné chování.

1.3.4 Gothická subkultura

Historie

Vznikla během raných 80. let 20. století, kdy se v hudebním světě dostává do popředí gothic rock, jako jedno odvětví post-punku. Na těchto kořenech gothická subkultura zvolna vyrůstala (16).

Termín gothika (gothic) se začal užívat k označení hudebního stylu. Často se také odkazuje na kořeny v tzv. černém /gotickém romantismu, což bylo hnutí na konci 18. století. (MIVILIDUS in 33). Kozlík a Procházková (16) píše, že gotický román vyzdvihuje velmi krajní emoce, postavil kulisy a stanovil ikonografii hnutí (hřbitovy, upíry, noční můry, ruiny kostelů). Nejslavnější gotický román je od Brama Stokera *Dracula*.

Jako první pojem „goth“ použil, jako adjektivum pro vyjádření nálady písni Joy Division, jejich manažer Anthony H. Wilson, koncem 70. let. Hudba a texty této kapely evokují beznaděj, temnotu, zánik (16).

Subkultura jako taková vznikla v londýnském klubu Batcave (Netopýří jeskyně) v roce 1981. Původními „gothiky“ byli bledí lidé s nasprejovanými vlasy, zahalené v černých hábitech, které využívali religiozní i svatokrádežné symboly (33).

Po kapele Joy Division se začali objevovat další skupiny jako Siouxsie&Bansheeh, Andi sex a Bauhaus. V polovině 80. let 20. století začal počet kapel narůstat. Objevují se nové skupiny: Sisters Of Mercy, The Mission, Field of Nephilim. Z gothického rocku se vyvíjí další hudební styly, které jsou mu podobné, např. darkwave, dark ambient, punk rock, glam rock, elektro body music a jiné (16). Kapely jako Sisters Of Mercy inspirovali představitelství popgothické odrůdy The Cure a Depech Mode (33).

Kozlík a Procházková (16) uvádějí, že vlivem elektronické hudby se začíná mluvit o tzv. kybergothické hudbě. Také se podle nich někdy nesprávně uvádí, že z gothic rocku přímo vzniká gothic metal, který ale spíše vzniká z doom metalu. I když gothic metal je částečně gothikou ovlivněn. Mezi takové kapely například patří Theatre of Tragedy, Lacuna Coil, Within Temptation.

Na české hudební scéně jsou za gothické kapely považovány především XIII. století či Alvaréz Pérez (33).

Životní styl a hodnoty

Gothická subkultura nikdy nehlásila žádný politický program, díky tomu přežívá, na rozdíl od jiných subkultur bez známky úpadku. V gothické subkultuře je nedotknutelná individualita jedince, toleruje se téměř vše. Subkultura není jasně vymezena ani přesně ohraničena (15).

Goths se často zabývají literaturou. Oblíbení jsou prokletí a dekadentní básníci, také filozofická literatura ve stylu Nietzscheho, Shopenhaura, Sartra. Mají také oblíbené filmy, nejvíce respektovaným je film *Vrána* (1994), který je inspirován komiksem Jamese O'Barra a který obsahuje spoustu gothických prvků (vstávání z hrobu, herci jsou oblečení a nalíčení jako gothikové, je zde použita hudba skupiny The Cure). Dalším režisérem, který využívá gothické prvky je například Tim Burton (*Ospalá díra*, *Mrtvá nevěsta*, *Střihoruký Edward*) (16).

Styl goths bývá často napadán pouze jako zástěrka pro patologické chování, především pro sebepoškozování, masochismus a deprese (5). Dostálová (5) píše, že dle její zkušenosti se v subkultuře nevyskytují nelegální návykové látky, je zde ale masivní konzumace alkoholu. V prostředí se setkala s lidmi, kteří měli buď přímou, nebo nepřímou zkušenost s pokusem o sebevraždu.

Vztahem mezi sebepoškozováním a gothic subkulturou se zabývala longitudinální studie Younga, Sweetingové a Westa (38). Ve studii bylo sledováno celkem 1258 respondentů ve věku 11 – 19 let (mezi lety 1994-2002). U respondentů, kteří se identifikovali s gothickou subkulturou se sebepoškozování vyskytovalo ve 47 %. Autoři studie mají pro výsledky studie dvě vysvětlení. Za prvé je možnost, že sebepoškozování je normativní akt subkultury, včetně napodobování subkulturních ikon nebo vrstevníků, kteří se sebepoškozují. Druhá možnost je, že mladí lidé, kteří se sebepoškozují, jsou touto subkulturou přitahováni (38).

Dle Dostálové (5) má gothická subkultura pro jedince trpícími depresemi a jinými duševními útrapami terapeutický potenciál, jelikož představuje přijatelný způsob sebevyjádření těchto jedinců.

Prostředí českých gothiků také více tíhne k satanismu, díky tomu, že je zde velké prolnutí s metalovou hudbou (5). V subkultuře se ale vyskytuje spousta náboženství. Mezi goths najdeme křesťany, Židy, ateisty, budhisty a všechna další možná náboženská hnutí. Vinu na spojování goths se satanisty také nesou hlavně komerční hudební skupiny parazitující na jejich vzhledu, dále média, která s oblibou šíří zprávy o “satanistech” z řad gothiků (16).

Také se nedá říci, že každý jedinec ze subkultury se zabývá okultismem a magií, i když je pravdou, že okultismus, nadpřirozeno, vampyrismus a zájem o smrt, u nich hrají velikou roli (16).

Styl oblékání

Mezi goths je nejvíce oblíbená černá barva. Neobjevuje se pouze v oblékání ale i v líčení používáním světlého make-upu, černých očních linek a stínů. Cení se všechno co je určitým způsobem temné, exotické a šokující (5).

Během vývoje se postupně ustálily některé znaky, jež mohou definovat součást gothiky a mezi které patří prvky fetišismu, sadomasochismu, laxetové oblečení, víra v upíry a hra na ně, síťované punčochy u žen, obojky na krku a černé kabáty (33).

Gothická subkultura také přijímá za styl hororovou image, i když to neznamená, že tak vypadají všichni gothici. Dalším oblíbeným stylem oblékání je viktoriánský styl a punk gothikové si zakládají na hermafroditní podobě oblečení. Mezi používané doplňky patří např. kříže, lebky, pentagramy, kostlivci (16).

V gothice existuje mnoho stylů image například.: romantic goth, death rock, cyber goth, rivet-head, ether goth, punk goth goth-a-billy a vampyre (Voltaire in 33).

Rizikové chování v gothické subkultuře

V subkultuře se dle použité literatury vyskytuje: sebepoškozování, suicidální jednání, alkoholismus, satanismus.

1.3.5 Emo subkultura

Historie

Emo styl (odvozený od slova emotivní), je považován za podstyl gothic rocku, respektive punk rocku. Emo, je spojeno s hudbou v USA, od 90. let 20. století se postupně rozrůstal i do ostatních evropských zemí (33).

Na konci 90. let, kdy se začal emo styl hudebně formovat, zahrnoval spoustu hudebních stylů s emotivní atmosférou, jsou to styly jako punk rock, pop-punk indie, pop (7). Prvními představiteli tohoto stylu byli hudební skupiny, jako jsou Hüsker Dü, Riten of Spring. Dnes jsou s ním dávány do souvislosti skupiny My Chemical Romance, Drop Dead, Aiden, Burden of Day, Lostprophets, Fall Out Boy. Podobně jako u gothic rocku jsou texty zaměřeny na vnitřní pocity, deprese, sebepoškozování, sebevražedné chování, nešťastné lásky. V současné době se emo styl dá považovat za celosvětový fenomén, který se v poslední době dostal do popředí (i díky médiím pro – náctileté) (33). V České Republice se emo styl masově rozšířil hlavně díky mediální proslulosti hudební skupiny Tokio Hotel (7).

Životní styl a hodnoty

Subkultura emo představuje emocionálně otevřený prostor, který nabízí alternativu k hodnotám, které nabízí většinová společnost, jako jsou: proklamovaný entuziasmus, kult mládí a tělesné krásy, aktivita, optimismus, radost a tabuizace smrti. Emo se vymezuje proti komerční společnosti ale i proti ostatním mládežnickým subkulturám, které staví svojí image na přezíravém nadhledu a popírání svých problémů (17).

Z těchto důvodů preferují tajemný vzhled, nebojí se dávat najevo své pocity (smutek, skepsi, apatii, deprese), nezavrhnou představu, že člověk se dokáže zamilovat do kohokoli, jak muže, tak i ženy. I přesto, že se vymezuje proti komerční společnosti stala se subkultura cílovou skupinou spotřebitelů pro firmy, které se zaměřili na příslušnou „image“ (17).

Příslušníci emo stylu bývají uzavřenější, introvertní, jsou spíše zasnění, přemýšliví, často rezignují na „běžné“ životní hodnoty, jakými jsou pracovní kariéra, vzdělání, majetek apod. Hodně se zajímají o umění, především o hudbu, literaturu, film, fotografii a výtvarné umění (7).

Setkávání probíhá na koncertech hudebních skupin, které nebývají žánrově označeny, tudíž se nejedná přímo o „emo akce“. Častěji se setkávají ve virtuálním světě. Klíčovou roli zde sehrávají stránky, které si vytvoří samotní jedinci. Mezi takového nejrozšířenější servery patří myspace.com, vampirefreaks.com, bandzone.cz, či seznamka libimseti.cz (7). Kramulová (17) se také zmiňuje, že mezi příznivci emo stylu je častější komunikace ve virtuálním světě (chat, Facebook) a setkání na koncertech, v klubech nebo klasický život v partě představuje méně častý typ interakce.

Většinou společnost, především dospělé znepokojuje záliba v tématech, jako je adorace smrti, sebepoškozování či sebevražda. Většina mladých lidí vidí vyznavače emo stylu, jako jedince, kteří se řezou, jsou výrazní svým oblečením, make-upem. Samotný výraz emo je v posledních letech na internetu brán, jako urážka (17).

V České Republice je obraz této subkultury značně zkreslen díky takzvaným emo pravidlům, která jsou dostupná na internetu. Starší příslušníci emo stylu tyto

pravidla neuznávají, distancující se od nich. Problémem ale je, že nejmladší (10-15 let) tyto pravidla berou naprosto vážně. Pravidel je celkem 59 a zaměřují se na vzhled, chování, kultovní aktivity, nejnebezpečnější z nich jsou zaměřované na sebepoškození např. řež se něčím ostrým do ruky v místě, kde máš náramky; aspoň jednou se pokus o sebevraždu, povoleným způsobem je podřezání žil (s dovětkem dej pozor, ať to nepřeženeš). Díky těmto pravidlům se mainstreamová společnost dívá na příslušníky stylu s pohrdáním, obavami a sebepoškození se pro ně stává hlavní charakteristikou tohoto stylu (17).

U mladších příslušníků emo stylu a u těch, kteří mají styl jako určitou pózu, může demonstrativní řezání přerůst v určitou formu sociální závislost, kdy jedinec zjistí, že fyzická bolest je silný zážitek, který utlumuje duševní bolest a sebepoškození se stává copingovou strategií (17). Dle Balcara (in 17) toto snáze překoná člověk, který si najde jinou účinnou situaci jak řešit stresové situace. Pomáhá zde i komunikace. Právě tady dle něj mají emai oproti jiným subkulturám velkou výhodu, protože u nich není problém mluvit o svých pocitech a emo zde fungují jako spontánní terapeutická komunita (17).

Styl oblékání

Emo se v oblékání projevuje temností, tajemností a u chlapců jsou spojované mužské a ženské prvky. Celkový vzhled je velmi svérázný. Nosí se černé či světle modré džíny, boty značky Converse, pásky se cvočky, odznaky. Také se nosí saka, vesty, trička, nátepníky na zápěstí. Vyskytuje se u nich piercing či tetování. Dívky mají nalakované nehty na černo, mají černé oční stíny a linky. Toto líčení mohou mít i muži. Typické pro emo styl je i účes česaný na patku. Také se hodně využívají různě barevné doplňky (7).

Množství informací o tom, jak „být emo“ hlavně typy ohledně stylu, jsou k nalezení na internetu, kde se o ně dělí sami příslušníci (32).

Rizikové chování v subkultuře emo

V subkultuře se dle použité literatury vyskytuje: sebepoškozování, suicidální jednání.

1.4 Rizikové chování

Pojem rizikové chování označuje takové chování, jehož důsledky vedou ke zvýšení rizik ve zdravotní, sociální a výchovné oblasti pro jedince i společnost (25).

Mühlpachr (27) uvádí, že za sociálně patologické jevy byly v průběhu 20. století považovány: sebevražednost, alkoholismus, prostituce, rozvodovost, nezaměstnanost, válka, narkomanie, závislostní chování, násilí, agresivita a extremismus.

Do konceptu rizikového chování se řadí: šikana, násilí ve školách, další formy agresivního jednání, záškoláctví, užívání návykových látek, nelátkové závislosti (gambling, problémy spojené s nezvládnutým využíváním PC atd.), užívání anabolik a steroidů, obecně kriminální jednání, sexuálně rizikové chování, vandalismus, xenofobie, rasismus, intoleranci a antisemitismus, komerční zneužívání dětí, týrání a zneužívání dětí atd. (24).

1.4.1 Rizikovost subkultur mládeže

Subkultury mládeže jsou často spojována s rizikovým chováním. Lze spatřovat dvě základní roviny rizikovosti, které se odvíjejí od existence subkultur. První rovinou je vliv skutečnosti, že jedinec patří do subkultury mládeže. Tato rovina může (ale nemusí) mít negativní vliv. Druhá rovina je působení subkultury na společnost jako celek ve formě deviantního chování. Tato rovina poukazuje na subkulturní teorie, které chápou deviantní chování členů subkultur, jako způsob řešení kulturně podmíněných adaptačních problémů určitých jedinců a skupin (33).

Subkulturní teorie tvrdí, že deviace je výsledkem konformity s normami a hodnotami těch skupin, jichž jsou individua členy. Příslušníci subkultury se často neodlišují od dalších členů společnosti. Základní odlišnost je však v oblasti norem – subkultura uznává jiná pravidla a jiné hodnoty, než jsou ty, které uznává konformní

většina, a proto přirozeně produkuje chování, které společnost může označovat za deviantní (27).

Se subkulturami jsou spojovány tato riziková chování (33) :

- kriminalita
- alkoholismus a narkomanie
- promiskuitní sexuální chování (např. hippies)
- politická ortodoxie (rasismus, politický extremismus, antisemitismus, politické násilí)
- sebevražednost (typické pro emo/gothic rock)
- vandalismus
- agresivita
- sebepoškozování (typické pro emo/gothic rock) atd.

1.5 Popis rizikového chování spojovaného s vybranými subkulturami

V této kapitole definuji jednotlivé druhy rizikového chování, které je spojováno s vybranými subkulturami mládeže. Pro cíle bakalářské práce není nutné podrobně rozepisovat všechny druhy rizikového chování, které se vyskytují ale pouze ty, které se vyskytují v rámci vybraných subkultur.

1.5.1 Sebevražednost a sebepoškozování

Sebepoškozování

Podle Kocourkové (15) je sebepoškozování chování bez vědomého a cíleného záměru zemřít, jehož důsledkem je poškození tělesné integrity. Přesná definice je nesnadná a nemá charakter přesné klinické deskripce a klasifikace.

Kocourková (15) člení problematiku sebepoškozujícího chování na pět základních termínů: automutilaci, sebepoškozování, syndrom záměrného sebepoškozování, syndrom pořezaného zápěstí a předávkování léky.

Mezi nejznámější metody záměrného sebepoškozování patří: sebeřezání, sebedpálení, sebeopařování, škrábání kůže, sebekousání, propichování kůže, narušování léčebného procesu předešlého poranění, vytrhávání si vlasů, obočí a řas, sebetlučení, zabránění průtoku krve, požití malého množství toxické látky nebo nejudlého předmětu, vkládání ostrých předmětů pod kůži nebo do tělesných otvorů (19).

Existuje spousta faktorů, které mohou způsobit, že se jedinec začne sebepoškozovat. Dle recentních studií se objevila silná asociace mezi vznikem záměrného sebepoškozování a předešlou expozicí záměrného sebepoškozování v okolí u jedinců v časně adolescenci. Hawton (in 19) mluví o „efektu nákazy“ a De Leo (in 19) o napodobování. Momentálně nejrozšířenějším způsobem zprostředkovaného seznámení je sdílení detailních informací a popisů daných aktivit na internetu. Mladí lidé jsou náchylnější k působení médií a mají tendenci se modifikovat své jednání dle aktuálních módních trendů. Díky dostupným informacím je možnost, že jedinci v zátěžových situacích použijí záměrné sebepoškozování jako copingovou strategii. Na druhou stranu detabuizování problému může podpořit jedince, aby se svým problémem vyhledal odbornou pomoc (19).

Suicidální jednání

U suicidálního jednání u dětí a adolescentů rozlišujeme suicidální myšlenky, suicidální tendence, suicidální pokus a dokonané suicidium (15).

Suicidální myšlenky

Typicky tyto myšlenky patří do období dospívání, ve většině případů jde však o frustrní suicidální nápady, bez větší intenzity, u nichž chybí tendence k realizaci. Jako forma suicidálního chování jsou intenzivní, dotyčný se jimi zabývá převážnou část svého času a jsou těžko odklonitelné (15).

Suicidální pokus

Suicidální pokus je každý život ohrožující akt s úmyslem zemřít, avšak nikoli s letálním koncem. Úmysl zemřít zde ale nemusí být jednoznačný, mohou zde být ambivalentní postoje ke smrti, kdy je činem dáván život v sázku. Zvláštním případem je parasuicidum, které je definováno jako suicidální pokus, u kterého není přítomen úmysl zemřít, jde tedy spíše o sebepoškozování. Také se může jednat o simulaci suicidálního jednání, které nebývá spojeno s autoagresivními projevy a jeho účelem je něčeho dosáhnout nebo se něčemu vyhnout (15).

Suicidum

Suicidum je sebepoškozující akt s následkem smrti, který je způsoben sebou samým s vědomým úmyslem zemřít. Jedná se o časově ohraničený akt, může trvat chvíli, několik minut, hodin, dnů. U tohoto pojmu je problém vědomé a nevědomé motivace a nejednoznačnosti úmyslu zemřít (15).

Tělomodifikující techniky

V určitém smyslu můžeme vidět spojitost mezi záměrným sebepoškozováním a tělomodifikujícími technikami. Jedná se o záměrné fyzické narušení vlastní tělesné integrity, s možným cílem cítit se lépe nebo fyzicky označit tělo jako připomínku určité závažné události nebo změny v životě jedince. Tělo může poskytnout fyzický důkaz prožívané krize nebo konfliktů, zmírnit pocit odcizení, znovu obnovit pocit reálnosti tak jako záměrné sebepoškozování. Oproti záměrnému sebepoškozování je zde rozdíl v motivaci a v cíli (19).

Mezi tělomodifikujícími technikami například patří: tetování, piercing, skarifikace¹⁰, pocketing¹¹ a amputace (16).

¹⁰ Skarifikace je dekorativní vzor na kůži, který vzniká vytvořením trvalých jizev.

¹¹ Pocketing je forma piercingu, kdy je šperk částečně implantován pod kůži a zabezpečen proti vypadnutí.

1.5.2 Užívání návykových látek

Návyková psychotropní látka je látka, která je u člověka schopna vyvolat syndrom závislosti, a to uplatněním svého návykového potenciálu (13).

Drogové závislosti se staly během 20. století skutečnou hrozbou současné civilizace, především díky účinnějším drogám, klesající věkové hranici uživatelů a jejich plošnému šíření. Také je to z důvodu působení organizovaného zločinu při výrobě a distribuci drog a samozřejmě i poškozování zdraví (tělesného i duševního) velkých skupin obyvatelstva a také potomků uživatelů ((34)).

Nejrizikovější skupinou v oblasti zneužívání návykových látek se jeví děti a mladiství. Jednou z nejdůležitějších příčin vzniku užívání návykových látek je dysfunkční rodina. Dalšími příčinami je patologická komunikace a hledání sociální identity. Nesporný vliv mají na skupiny mládeže, vrstevníci, kamarádi, s kterými se biologicky, psychologicky oslabený jedinec stýká (27).

Celostátní studie ESPAD prokázala, že 60 % všech dotázaných studentů se může řadit mezi pravidelné konzumenty alkoholu. Průzkum také ukázal, že nejrozšířenější nealkoholovou návykovou látkou v ČR mezi dospívajícími je marihuana. Zkušenost s jejím užíváním přiznalo 45% mladých lidí. K prvním zkušenostem s marihuanou dochází ve věku mezi 14-15 lety (3).

1.5.3 Politický extremismus

Extremismus

Charvát (10) uvádí, že extremismus se obvykle chápe jako jakákoli ideologie nebo aktivita, která směřuje proti stávajícímu politickému systému jako takovému a klade si za cíl jeho likvidaci a následné nahrazení vlastní alternativou, o této alternativě se většinou předpokládá, že bude nedemokratická.

Pravicový extremismus

Charvát (10) rozděluje krajní pravici v České republice do 3 základních kategorií. První je populisticko-nacionalistická pravice např. Národní strana. Tyto strany zdůrazňují agresivní nacionalismus, objevují se u nich prvky rasismu, verbálně ale dodržují demokratický rámec (10).

Druhá kategorie zahrnuje skupiny neofašistického směru. Mezi jejich představitele patří Vlastenecká fronta. Navazují na původní fašismus, respektive na prvky, které jsou v dnešní době akceptovatelné. Obvykle tedy nezdůrazňují prvky totalismu a snaží se vyhýbat i násilí. Politicky se jedná o ideologii založenou především na nacionalismu (10).

Třetí kategorii představují neonacistické skupiny. Patří sem již nefunkční sdružení Bohemia Hammer Skinheads, Blood and Honour a také Národní odpor. Tyto skupiny jsou méně spojeny s reálnou politikou, spíše jsou spojeny se subkulturním životem. Zahrnují odmítání demokracie a její nahrazení vůdcovským principem, propagují rasismus, antisemitismus, ideje panárijství a také militantní aktivity (10).

Levicový extremismu

„Levicový extremismus je charakteristický svojí sociální záští a zdůrazňováním antagonismu v třídním boji. Tím sympatizuje s historickou komunistickou ideologií a jejími frakcemi“ (30, str. 105). Charvát (10) dělí krajní levici na anarchismus a komunismus. Komunismus v sobě zahrnuje spoustu ideologií, které se odvozují z marxismu. Anarchismus pochází od slova anarchie, které je odvozeno od slov *an* a *arché*, což znamená absenci vlády.

Významná anarchoautonomní hnutí jsou neregistrované organizace Československá anarchistická federace, Antifašistická akce a také Marxisticko-leninsky orientované organizace např. Svaz mladých komunistů Československa (28).

Československá anarchistická federace je považována za méně radikální. Funguje v ČR i na Slovensku jako sekce Internacionály anarchistických federací. Působí jako kooperátor nejrůznějších akcí, jako byly např. v lednu 2009 akce „Proti agresii izraelské armády vůči Gaze“ nebo zorganizování „Setkání u příležitosti 1. máje v Praze“ (28).

Antifašistická akce se zavazuje bojovat ideologicky ale i násilnou formou proti rasismu fašismu, nacionalismu, ultrapravicí a všem ostatním projevům proti útlaku na menšinách. Násilí berou jako jediný působící prostředek k dosažení jejich cílů. Vydává časopis AFA-akce!. V minulosti organizovala tzv. AFA campy, kde docházelo k výuce pouličních bojů, ukázkám bojových umění apod. V roce 2009 se podílela na kampaních „Good night with pride“ a dále kampaň „We will rock you, winston kids, love football hate rasism, nezapomeneme“ (28).

Svaz mladých komunistů Československa pokračuje v činnosti rozpuštěného Komunistického svazu mládeže (28).

Extremismus v kontextu trestního práva

V právu není pojem extremismus nijak definován. V souvislosti s rasově motivovanou trestnou činností se můžeme setkávat s pojmem extremistická trestná činnost nebo trestná činnost s extremistickým podtextem. Pod tímto pojmem Ministerstvo vnitra rozumí formy trestné činnosti, o nichž je důvod se domnívat, že byly motivovány nebo ovlivněny extremistickými postoji. Jsou to například trestné činy: obecné ohrožení; násilí proto skupinám obyvatel a proti jednotlivci; hanobení národa, rasy, a přesvědčení; podněcování k národnostní a rasové nenávisti; vražda; omezování svobody vyznání; podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka a další (31).

1.5.4 Satanismus

Počátky satanismu se datují do hlubokého středověku, kdy byl satan uctíván v podobě čarodějníc a magie. Satanismus, který je propojen s dnešní mládeží, je spojen s pojmem moderního satanismu, který má své kořeny v 60. letech 20. století. V této době Anton La Vey sbíral materiál o vraždách, vampýrech či přízracích a pro peníze na toto téma pořádal přednášky ve svém domě, strhl tak spoustu lidí. V r. 1966 založil Satanovu církev, tento rok pak prohlásil za „Satanův rok č. 1“ (2).

Satanisté nemají žádného společného vůdce, dokonce asi systematickou povahu učení, proto se zde nedá v přísném smyslu mluvit o sektě. Tzv. Satanská bible je souborem myšlenek Antonia La Veye, v níž se doporučuje, aby se člověk osvobodil od spoutávajících konvencí a aby si své impulzy volně odreagoval, není náboženským textem (22).

Cantelmi a Cacaiová (2) dělí satanismus na 3 kategorie:

1. *Acidní satanismus*: malé skupiny mládeže, které se scházejí ve jménu Satana, dochází k užívání drog. Zpravidla nepořádají rituály a neorganizují se.
2. *Kulturní satanismus*: všechny formy uctívání Satana založené na konkrétním učení. Skupiny mají identifikovatelného vůdce, rituály, sídla nebo internetové stránky.
3. *Pseudosatanistické skupiny*: seskupení mladých lidí schovávajících se za satanistickou ideologii, o které vědí jen málo. Účelem je dodat si patřičnou důležitost.

Všeobecně, kromě kulturního satanismu, se jedná o mládež ve věku 15-25 let. Většinou se stoupencem této ideologie stává problémová mládež (2).

Cooper (in 2) poukazuje na to, že satanismus podporuje vše co je pro dospívajícího přirozené: vzpouru, provokaci, přirozenost (2).

1.5.5 Šikana

Šikanování je všudypřítomné, může člověka doprovázet celý život. Začíná v rodině mezi sourozenci, pokračuje ve škole, v zájmových skupinách, na vojně, v zaměstnání, v partnerských vztazích, v nemocnicích, mezi nájemníky domu apod. Nejvíce je ale vztahována ke školnímu prostředí (14).

MŠMT definuje šikanu jako: „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a

opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit“ (26).

Oběťmi šikany se většinou stávají „nejslabší ze slabých“, to jsou osoby, které neumějí skrývat strach a využívat strachu druhých, jsou viditelně bojácné, mají slabou reaktivitu v zátěžových situacích (propadají panice, hrůze, výčitkám svědomí). Existují také určité charakteristiky, které zvyšují pravděpodobnost šikany. Oběti jsou často nějak oslabené (tělesný, psychický handicap) případně se liší od skupinové normy a jsou v menšině (14).

Právní definici šikany v našem právním řádu nenajdeme, ale je při ní omezována zejména osobní svoboda, svoboda rozhodování, ponižována lidská důstojnost a čest, mnohdy je obětím ubližováno na zdraví či na majetku (6).

1.5.6 Kriminalita, delikvence

Kriminalita je množina všech trestných činů definovaných v zákoně a spáchaných kýmkoli, tedy i osobou, která ještě není trestně odpovědná. Oproti tomu delikvencí se myslí všechny typy jednání, které porušují sociální normy chráněné právními předpisy, tedy i včetně přestupků (22).

Mládež páchá nejčastěji kapesní krádeže, krádeže vloupáním do motorových vozidel, bytů, sklepů, krádeže v supermarketech, poškozování cizí věcí, výtržnictví (6).

U mládeže je typický vandalismus, vyskytuje se především u chlapců a výrazně se na něm podílejí party (34). Vandalismus je definovaný jako sociálně patologický jev, jedná se o logicky nezdůvodnitelné ničení různých věcných hodnot, obvykle jen pro radost z ničení (Slon in 34). Některými autory je i graffiti považováno za vandalismus, někdo ho považuje za umění (34).

V ČR je graffiti sankcionováno. V trestním zákoníku (39) je graffiti definováno jako TČ dle § 228 Poškození cizí věci:

- (1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až

na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

- (2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je popsat vybrané módní styly mládeže, jejich specifika a znaky v návaznosti na rizikové chování jednotlivých subkultur.

Díličními cíli práce jsou:

C1: Popsat a vydefinovat vybrané módní styly mládeže

C2: Vydefinovat rizikové chování související s vybraným módním stylem

2.2 Hypotézy

Vzhledem ke kvalitativní povaze výzkumu budou hypotézy stanoveny až po vyhodnocení dat.

3 METODIKA

3.1 Strategie výzkumu

Vzhledem k cílové skupině (subkultury mládeže) jsem pro svoji bakalářskou práci zvolila kvalitativní výzkum.

Kvalitativní výzkum používá ke zkoumání jevů induktivní metodu, která začíná pozorováním spojeným se sběrem dat, například na základě rozhovoru, v nichž se následně pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech a po jejich významu. Na tomto základě se formulují předběžné závěry a výstupem jsou nově formulované hypotézy nebo nová teorie (4).

Data potřebná k výzkumu jsem získávala metodou dotazování prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, který obsahoval otevřené a polozavřené otázky.

Polostrukturovaný rozhovor je jedním z typů hloubkového rozhovoru a vychází z předem připravených témat a otázek (35).

Tuto techniku jsem si vybrala z důvodů, aby měli jednotliví respondenti prostor pro jejich vlastní plnohodnotné a vyčerpávající vyjádření.

Otázky byly zaměřeny na charakteristiku subkultury, motivaci pro vstup do subkultury, život v subkultuře (normy, chování) a na rizikové chování vyskytující se v subkulturách.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Cílový soubor je tvořen respondenty z řad subkultur punk, skinheads, hip hop, gothik a emo. Tento cílový soubor byl vybrán za pomoci principu snowball¹². Respondenti byli získáváni prostřednictvím sociálních sítí, na základě známých osob z mého okolí či z místa bydliště a také navštívením akcí jednotlivých subkultur.

¹² Princip snowball (sněhová koule) - výzkumník naváže kontakt s určitou skupinou jedinců, pomocí nichž se pak dostává k dalším relevantním jedincům. (9)

Vlastní vzorek byl vybrán na základě zastoupení pohlaví, věku, příslušnosti respondenta k subkultuře, přičemž samotné zapojení respondenta v subkultuře muselo být minimálně 2 roky.

Celkově bylo pro výzkum osloveno 27 respondentů ve věku 17- 18 let a to v období od září 2010 do června 2011. Z tohoto celkového souboru bylo celkem 3 respondentů vyřazeno z důvodu krátkého či smyšleného zapojení do subkultury a 4 respondenti odmítli spolupráci.

3.3 Vlastní realizace výzkumu

Před realizováním samotných rozhovorů byli respondenti osloveni pomocí komunikačních prostředků (sociální sítě, e-mail) nebo v přímé interakci. Respondentům jsem se představila, seznámila je s mojí bakalářskou prací, vysvětlila jsem, jak bude probíhat rozhovor. Informovala jsem respondenty, že veškeré informace, které mi sdělí, budou využity pouze pro účel mé bakalářské práce a bude zaručena jejich anonymita. Respondentům jsem také oznámila, že v rozhovoru se vyskytují i otázky na citlivá témata a pokud na některé otázky nebudou chtít odpovídat, nemusejí. Respondentům jsem také dala možnost, aby si zvolili místo rozhovoru, které jim bude nejvíce vyhovovat a kde bude zároveň klidné prostředí, abychom si mohli nerušeně promluvit.

Jednotlivé rozhovory byly provedeny v období od září 2010 do června 2011. Probíhali většinou v místě bydliště nebo v místě školy respondentů. Vlastní rozhovory probíhali buď venku v klidném prostředí, nebo ve veřejných prostorách (kavárny, restaurace, kluby aj.). Pokud se rozhovor konal ve veřejných prostorách, snažila jsem se vybírat prostory s nízkou koncentrací osob z důvodu zachování a zvýšení anonymity a zajištění soukromí respondenta.

Během jednotlivých rozhovorů jsem používala srozumitelný jazyk, vyhýbala jsem se odborným výrazům. V rozhovoru jsem používala předem připravenou baterii otázek (Příloha 1), které jsem všem dotázaným respondentům pokládala podle předem stanoveného schématu a sledu. Pokud bylo potřeba, použila jsem i doplňující otázky, které byly zapotřebí k do zjištění informací nutných pro bakalářskou práci. Při rozhovoru

jsem si zapisovala poznámky do připraveného záznamového archu. Všechny rozhovory trvaly nejméně 45 minut, nejdelší z nich maximálně 60 minut.

4 VÝSLEDKY

4.1 Obecné údaje

Výzkumu se zúčastnili 4 respondenti z každé subkultury, celkem tedy 20 respondentů. Muži a ženy byly rovnoměrně zastoupeny, to znamená, že ke každé subkultuře byli 2 respondenti a 2 respondentky.

Respondenti s rozhovorem souhlasili, pouze pokud bude zachována jejich anonymita, proto v této kapitole označují respondenty čísla a počátečním písmenem subkultury, do které náleží.

4.2 Punk

4.2.1 Charakteristika subkultury

Jak by si charakterizoval/a punk? Co pro tebe punk znamená? (otázka č. 1)

Respondenti charakterizují punk jako životní styl, který je především o svobodě, vlastních názorech, hudbě, odlišnosti a pohodě. Respondentka 1P zdůrazňuje i jeho boj proti rasismu, fašismu a politice: „*Punk pro mě znamená životní styl, který je spontánní a záleží na každém, jak ho pojme. Punk vznikl hlavně z drog, nočních večírků a chtěním odlišit se od společnosti. Já dnešní punk vnímám hlavně jako boj proti nacismu a fašismu. Punk znamená být viditelně jiným – hlavně v myšlení i co se týká oblečení.*“

Myslíš si, že je možnost zůstat punkerem po celý život? (otázka č. 13)

Na otázku č. 13. byli odpovědi velice podobné, jelikož všichni považují punk za životní styl, který je především o názorech, chování a svobodě než o stylu oblečení, shodují se na tom, že je možné zůstat punkerem po celý život.

Jak si se dostal/a k tomuto stylu? (otázka č. 2)

Všichni respondenti se k punku dostali prostřednictvím punkové hudby. Respondenti se k punkové subkultuře přidali v rozmezí 14 - 16 roku věku.

Čím tě zrovna tento styl upoutal? (otázka č. 3)

Nejvíce respondenty zaujala hudba, zastávané názory, filozofie – boj proti rasismu, fašismu, a politice a pohodový styl.

Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč? (otázka č. 4)

Jako nejčastější oblečení u respondentů (žen) byli uváděny: kárované kalhoty, kárované sukně, roztrhané silonky, kabáty, trika s potisky hudebních skupin. Barevně převládá černá a červená, jako doplňky jsou používány různé nášivky, placky, spínací špendlíky.

Ohledně oblečení mužů respondent 3P uvádí: *„Obvykle nosím to, co je mi nejpohodlnější, ale mám oblibu si podomácku věci upravovat.“* Respondent 4P v oblečení preferuje černou a červenou barvu, nejoblíbenějšího má „křiváka“ (kožená bunda), kterého má vylepšeného nášivkami a plackami. Kalhoty nosí většinou černé.

Jak muži, tak ženy se shodli na obuvi, nejčastěji nosí boty značky Steel. Co se týče piercingů/tetování, respondentky 1P a 2P piercingsy v uších a v obličeji. Respondentka 2P si chce také nechat udělat tetování a respondent 3P tetování již má.

Co se týče úpravy vlasů respondent 3P má delší vlasy uprostřed hlavy, které si na koncerty a jiné akce upravuje do „číra“ (viz kapitola 1.3.1 Punk). Respondent 4P nosí delší vlasy ale do „číra“ si je neupravuje. Respondentka 1P si vlasy nikterak neupravuje. A respondentka 2P nosí vlasy obarvené na červenou, ale dle jejích slov si je, kvůli stylu, dále neupravuje.

Respondenti se také vyjadřují ohledně volnosti stylu, co se týká módy. Dle nich každý punker může nosit oblečení, jaké chce. Respondentka 1P svým oblečením vyjadřuje protest vůči dnešní společnosti: *„Společnosti svůj názor říkám oblečením. A hlavně si vybírám takové oblečení, aby bylo pohodlné a líbilo se mi. Nenávidím módu, která je dnes „trendy“, jak uvádějí v časopisech. Všude něco leze, buď to je břicho nebo nohy – všechno krátký nebo přiléhavý. S jediným cílem: Líbit se mužům a být hlavně módní. Tak z toho se mi vážně dělá špatně, když si představím, že bych si něco podobného měla vzít na sebe.“*

Také se u oblečení objevuje princip D.I.Y (Do It Yourself - udělej si sám; viz kapitola 1.3.1 Punk). Tento princip se objevuje u respondenta 3P, který si oblečení rád upravuje (viz. výše) a také u respondentky 2P: „*Sama si šiju kabelky, nelíbí se mi totiž ty, co se prodávají.*“

Jaké posloucháš hudební skupiny? (otázka č. 5)

Mezi hudební skupiny, které respondenti poslouchají, patří např.: VHS (Volné hudební sdružení), Totální nasazení, Exploited, Anti- Flag, Sex Pistols, Ramones, Visací zámek, Tři sestry, E!E a Wohnout. Respondenti 1P a 3P se také svěřili s tím, že neposlouchají pouze punk ale i jiné hudební žánry např.: ska, metal, hippie a rock.

4.2.2 Život v subkultuře

Účastnil/a jsi se nějaké punkové akce (koncerty apod.)? (otázka č. 6)

Respondenti pravidelně navštěvují punkové koncerty a festivaly, kde se také scházejí s přáteli. Respondent 4P uvádí, že sám hraje v punkové kapele, s kterou vystupují, a ještě ke koncertům dodává: „*Mám rád tu atmosféru při koncertech, když buď hrajeme my s kapelou nebo ostatní, a všichni pogují, nebo skáčou do davu, nechávají se vézt na rukách, to je naprosto parádní.*“

Kde se s ostatními punkery scházíte? (otázka č. 7)

Kromě punkových koncertů se respondenti se svými přáteli scházejí venku, v oblíbených veřejných prostorech (bary, restaurace apod.), při soukromých akcích.

Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde získáváš informace o punkových akcích?(otázka č. 8)

Za nejčastější prostředek komunikace uvádějí respondenti mobilní telefon, poté běžnou komunikaci a internet. Na internetu využívají nejvíce Icq a Lide.cz. Respondent 3P se zmiňuje o tom, že internet doma vůbec nemá. O sociální síti Facebook se respondenti zmiňují spíše jako o okrajovém komunikačním prostředku, např. respondent

4P: „Většina mých přátel třeba nepoužívá Facebook, nemáme ho moc rádi. Když už jde o internet tak používáme spíš Icq, nebo Lide.cz.“

Informace o punkových akcích získávají respondenti především pomocí internetu a pak také od přátel.

Jak jsou na tom punkeři s tolerancí k ostatním stylům/subkulturám a v rámci subkultury punk.? (otázka č. 12)

Tolerantnost vidí respondenti až na drobné odlišnosti stejně. Všichni uznávají, že tolerují všechny lidi, co jsou v pohodě. Respondentka 1P ale přiznává, že nemusí některé lidi, kteří mají odlišný styl, vzhledem k tomu, že s nimi má špatné zkušenosti: „*Já osobně nemám moc ráda diskanty.¹³ Mám s nimi špatnou zkušenost a připadají mi, že jsou úplně jinde, jakoby v oblacích a mají jiné hodnoty než já. Záleží jim jen za vzhledu a určité dokonalosti, ať už svojí nebo okolní. Prostě mi nejsou moc sympatičtí. Nemám ráda lidi, co si na něco hrají a u tohoto stylu mi lidi připadají falešní, neupřímní a závistiví. Jinak styl u lidí nějak neřeším.*“

Respondentka 1P se také zmiňuje, že punkeři si spíše dělají z ostatních stylů legraci. Tento názor má také respondentka 2P, která jako jediná z respondentů udává, že nemá ráda neofašisty a neonacisty: „*Podle mě jsme dosti tolerantní a neodsuzujeme lidi, dokud je nepoznáme. I když je jasný, že nemusíme neofašisty, neonacisty To rozhodně ne. Co se ale týče například hiphoperů, a diskantů tak je necháváme být, i když si z nich občas děláme srandu – myslím třeba kapely v písničkách. Ale mě osobně je to jedno, co má člověk na sobě, když je člověk v pohodě.*“

4.2.3 Subkultura a rizikové chování

Punk bývá spojován s levicovým extremismem, anarchií, demonstracemi. Jak toto spojení vnímáš ty? (otázka č. 9)

¹³ Jedinci, kteří poslouchají populární hudbu, jsou typičtí značkovým oblečením a velmi dbají o svůj vzhled. (prevence 2008 - subkultury)

Na otázku č. 9 odpovídali respondenti různě. Respondent 3P odpověděl „*Pokud jde o mě, tak mě se to vůbec netýká.*“ Ostatní respondenti potvrzují, že punk s tímto bývá spojován, ale nesouhlasí, že je spojován s totální anarchií. Nebrání se ale myšlence demonstrací, protestů, vzhledem k politické situaci, když jde podle nich o dobrou věc a mohlo by vzniknout něco nového. Například respondentka 1P: „*Někdy mě to štve, protože si lidi myslí, že punk je jen o totální anarchii. Zapomínají nebo vůbec nevědí, že se anarchie dělí na dva typy: Anarchie vznikající třeba při selhání vlády – viz Řecko, která se projevuje rabováním a ničením. A anarchie, která je stavem společnosti - je samosprávná organizací společnosti bez moci/bez donucovacích autorit. Demonstrace vnímám jako dobrou obranu, proti vládě plné komunistů a podobných stran. Vadí mi jen nevědomost lidí a to, že si to někdy nenechají vysvětlit a myslí si, že všechno zničíte a že si ničeho nevážíme.*“

Setkal/a jsi se díky punku s alkoholem a jinými nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)? (otázka č. 10)

3 respondenti (1P, 2P a 4P) potvrdili, že mají zkušenost s alkoholem a marihuanou a že se s těmito drogami setkali poprvé v rámci punkové subkultury. Tito respondenti se shodli, že by návykové látky (alkohol a marihuanu) vyzkoušeli určitě i kdyby se punkery nestali.

4P také uvedl, že jednou experimentoval v rámci subkultury s pervitinem. Respondent 3P ale uvádí, že díky punkové subkultuře s drogami nezačal. Marihuanu užíval již dříve.

Všichni respondenti udávají, že v rámci subkultury se s alkoholem a marihuanou setkávají, především na koncertech.

Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu? Jaké? (otázka č. 11)

Všichni respondenti přiznávají, že mívají kvůli svému stylu problémy. Zdůrazňují, že je to díky předsudkům, které o punkerech panují. Většinou mívají problémy se sháněním práce (letních brigád). Např. respondentka 2P: „*Ano, měla jsem už víckrát. Kvůli sehnání práce na léto. Odmítají mě, kvůli mému stylu, protože si myslí,*

že punk je jen o drogách.“ Respondent 3P: „Obvykle nás lidi odsuzují, než nás poznají.“

4.3 Skinheads

V subkultuře skinheads se respondentka 1S hlásila k Oi! skinheadům, respondentka 2S otevřeně k neonacismu, respondent 3S se považuje za tradičního skinheada a respondent 4S se hlásil k nacionalismu a rasismu. Považuji toto zastoupení různých odnoží skinhead za podstatné, vzhledem k naplnění cíle bakalářské práce.

4.3.1 Charakteristika subkultury

Jak by si charakterizoval/a subkulturu skinheads. Co pro tebe subkultura skinheads znamená? (otázka č. 1)

Všichni respondenti se shodují na tom, že být skinheadem je určitý životní postoj, styl, způsob, který je hlavně o názorech.

Myslíš si, že je možnost zůstat skinheadem po celý život? (otázka č. 13)

Respondenti se jednohlasně shodují, že se dá zůstat skinheadem po celý život, protože názory, které teď zastávají, se už nezmění.

Jak si se dostal/a k tomuto stylu? (otázka č. 2)

Každý respondent se k subkultuře dostal jinak. Respondentka 1S dříve poslouchala punk a pak přešla k Oi! skinheads, jelikož jí byli názorově bližší.

Respondentka 2S mi na otázku odpověděla: „Vždycky jsem měla takový názory (árijská krev, antisemitismus, rasismus) pak jsem si našla přítele, který mě do neonacismu a hlavně skinheadské subkultury zasvětil víc. ... Mám německý prarodiče, kteří mají podobné názory jako já, od nich se asi vzali, ty počáteční názory.“

Respondent 3S se dostal ke skinheads prostřednictvím hudby (skupina Orlík), kde se mu líbilo češství. A poslední respondent 4S udává: „Nějak sem do něj prostě

dorost, měl jsem určitý názory a našel jsem se v tom“. Respondenti vstoupili do subkultury skinheads okolo 15 let.

Čím tě zrovna tento styl upoutal? (otázka č. 3)

Respondenti byli zaujati především hudbou a hlavně se našli v postojích, které jednotlivé odnože skinheads zastávají.

Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč? (otázka č. 4)

Jelikož každý z respondentů patří do jiné skupiny skinheads, liší se hodně i oblečením. Respondentka 1S preferuje upnuté džíny, minisukně, nosí trika s nápisy kapel a používá nášivky s protirasistickými symboly a nápisy (např. přeškrtnutý hákový kříž). Respondentka 2S nosí sukně, boty zn. Dr. Martens, košile, trika s názvy kapel a různými potisky, např. White Power. Také používá nášivky: hákový kříž a nášivku s číslem 88.

Respondent 3S uvádí: *„Jelikož jsem tradicionalista tak mám džíny, košile, nebo trika, šle, nosím většinou marteny. Mám rád, značku Lonsdale, je to dost pohodlný oblečení a hlavně mi vyhovuje, protože jsem sportovně založenej (Thai box). Jelikož jsem patriot tak mám na bomberu (bundě) českou vlajku, mám prostě rád svoji zem a také se nestydím to dávat najevo. Nesnáším fašisty, takže mám asi 2 trika, kde mám přeškrtnutej hákovej kříž. Taky ale rád nosím vesty, svetry, snažím se vždycky vypadat upraveně, čistě.“*

Respondent 4S nosí leteckou bundu tzv. „bomber“, má rád značku Lonsdale, Pit Bull a také má pár trik od značky Thor Stein. Na nohou nosí kanady.

Co se týče úpravy vlasů, oba dva respondenti (3S a 4S) nosí krátké vlasy (5 mm). Respondentky 1S a 2S si vlasy nijak „zvláštně“, kvůli skinheads neupravují.

Všichni respondenti nemají tetování, respondent 3S o něm uvažuje. Chtěl by si nechat vytetovat českého lva. Respondentka 1S má piercing v jazyku, nikdo jiný z respondentů piercing nemá.

Jaké posloucháš hudební skupiny? (otázka č. 5)

Respondenti se také výrazně liší i poslechem hudebních skupin, i když některé hudební skupiny mají společné. U respondentky 1S a respondenta 3S, jsou společné skupiny PrOi!ekt a The Protest. Respondentka 2S a respondent 4S se shodli v hudebních skupinách: Rahowa, Imperium a Skrewdriver.

4.3.2 Život v subkultuře

Účastnil/a jsi se nějaké skinheadské akce (např. koncert skupiny apod.)? (otázka č. 6)

Každý z respondentů se zúčastnil koncertů jeho oblíbených hudebních skupin. Respondent 4S se zúčastnil pochodu na 1. máje v roce 2009 v Brně.

Kde se s ostatními skinheady scházíte? (otázka č. 7)

Všichni respondenti se scházejí s ostatními skinheady na koncertech, venku, ve veřejných prostorech (restaurace, bary, kluby). Respondent 3S také nepravidelně navštěvuje s přáteli fotbalová utkání.

Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o skinheadských akcích? (otázka č. 8)

Komunikace v rámci subkultury probíhá přes internet (Icq, Facebook), mobilní telefon a samozřejmě také běžnou komunikací.

Jak jsou na tom skinheadi s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci subkultury skinheads? (otázka č. 12)

Co se týče tolerantnosti respondentka 1S uvádí, že podle ní tradiční skinheads, a Oi! skinheads nemají žádné problémy s tolerantností, pokud se k nim lidé chovají slušně. Nesnášejí ale neonacisty a neofašisty. Stejný názor má i respondent 3S. Respondent 3S také uvádí, že nemá rád Romy a imigranty, není to ale kvůli jejich barvě pleti a odlišné národnosti ale vadí mu jejich chování: „*Jsem tradicionalista, ale nejsem rasista, nemám rád cikány, ovšem ne kvůli barvě ale tomu co prováděj (neříkám*

všichni, ale valná většina) stejně tak nesnáším Ukrajince a Poláky co se k nám přistěhovali kvůli práci. Jo je fajn že makaj, ale to co vytvářej některý po nocích je otrěsný. Ale je jasný, že nebudu rvát, že by se všichni měli poslat do plynu a podobný věci. Jde mi spíše o to, že by se tyto situace měly řešit, aby tady nebyli problémy s kriminalitou, apod.“

Respondenti 2S a 4S se shodli, že nemají rádi Romy, imigranty, punkery ale i jedince z řad gothické a emo subkultury. V rámci vlastní skinheadské subkultury, jako celku, nemusejí Oi! skinheads, jelikož mají názorově blízko k punkerům. Respondentka 2S doslovně říká: „*Osobně je nemám moc ráda, jsou to pitomci, pankáči fetujou, emáci se podřezávají, nebo gothičáci vzývají satanismus. A samo sebou také nesnáším cikány a přistěhovalce, i když to nejsou přímo subkultury.*“

4.3.3 Subkultura a rizikové chování

Skinheadi bývají spojováni s pravicovým extremismem, rasismem, demonstracemi, násilím. Jak toto spojení vnímáš ty? (otázka č. 9)

U otázky č. 9 se opět respondenti rozcházejí ve svých odpovědích. Respondenti 1S a 3S, jsou rozhořeni z toho, že většina lidí si myslí, že všichni skinheadi jsou rasisti, neonacisti a neofašisti. Násilí oba dva nevyhledávají, ale občas se mu nevyhnou, pokud se musejí bránit.

Respondenti 2S a 4S také uvádějí, že ne všichni skinheadi jsou spojeni s pravicovým extremismem, respondent 4S zdůrazňuje, že někteří skinheads jsou přímo proti rasismu. Respondenti (2S a 4S) se hlásí k rasismu, potvrzují, že mají za sebou i určité násilné střety. Respondent 4S uvedl účast na pochodu na 1. máje v roce 2009 v Brně.

Setkal/a jsi se díky skinheads s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)? (otázka č. 10)

U této otázky se všichni respondenti shodli, že se v jejich subkultuře vyskytuje ve velkém množství alkohol. Všichni respondenti ale uvádějí konzumaci alkoholu i před

vstupem do subkultury. 3 respondenti (kromě respondentky 1S) se ohrazují, že nelegální návykové látky se v subkultuře nevyskytují a nikdy nevyskytovali. Respondentka 1S popisuje výskyt marihuany, vzhledem k častému setkávání s punkovou subkulturou např. v rámci koncertů. Respondentka 1S ale dodává, že marihuanu užívala již dříve, ještě za doby kdy poslouchala punk a patřila do punkové subkultury.

Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu? Jaké? (otázka č. 11)

Každý z respondentů udává, že už měl problémy kvůli svému stylu. Respondenti 1S a 3S udávají, že mají problémy, protože je lidé považují za neonacisty a neofašisty. Také tito respondenti mívají problémy s neonacisty a neofašisty, kteří na ně útočí jak verbálně tak fyzicky.

Respondenti 2S a 4S také uvádějí, že mají problémy kvůli svému stylu a také díky svému násilnému chování udávají i problémy s policií. Např. 4S uvádí: „*Nu tak jasné že mám, někomu prostě ležíme v žaludku, protože máme jiný názory. Jelikož jsem se připltel už do pár bitek s cikánama, protože dělají akorát bordel, tak už jsem měl podmínku za ublížení na zdraví a vyrazily mě kvůli tomu i ze školy.*“ Respondentka 3S měla také problémy s policií: „*Taky jsem měla pár problémů ve škole, a občas s policií, mám podmínku za ublížení na zdraví. Stalo se to, když jsem se poprala s jednou punkerkou*“

4.4 Hip hop

4.4.1 Charakteristika subkultury

Jak by si charakterizoval/a hip hop? Co pro tebe hip hop znamená? (otázka č. 1)

Respondent 3H vystihuje hip hop jako: „*Je to nezávislý životní styl. Hiphoper je nad věcí, všechny má „někde“, je vůči okolí odměřený. Samozřejmě je to taky hodně o hudbě, breaku, oblečení.*“ Ostatní respondenti také označují hip ho jako pohodový svobodný životní styl, který je charakteristický hudbou, módou, breakdancem a typickým chováním (nadřazenost, snaha být nejlepší). Respondent H4 zdůrazňuje, že

jde hlavně o hudbu: „Hip hop je hudba, která vznikala spojením blues a jazzu. Je to rytmická a melodická hudba se slovníma hříčkama a hodně slovy, které dávají autorovi možnost vyjádřit se ke všemu, co ho napadne. Většina lidí ani neví, co hip hop znamená a poslouchají ho jenom proto, že ho poslouchají všichni okolo. Není to ale samozřejmě jenom hudba, i když je nejpodstatnější ale i životní styl.“

Jak si se dostal/a k tomu to stylu? (otázka č. 2)

Respondenti se dostali k hip hopu v rozmezí 13-15 let. Respondenti se k hiphopové subkultuře dostali prostřednictvím hip hopu, breakdancu, oblečení a také i díky partnerovi. Např. respondentka 2H : „Dřív jsem poslouchala taneční hudbu, pak jsem začala poslouchat i hip hop. A líbil se mi breakdance, tak jsem na něj začala chodit a tam jsem potkala svého nynějšího přítele, který hip hopem už naprosto žil a přivedl mě k tomu víc.“

Čím tě zrovna tento styl upoutal? (otázka č. 3)

Nejvíce respondenty upoutala hudba, taneční styl, breakdance, oblečení a také názory, které hip hopová subkultura zastává.

Myslíš si, že je možnost zůstat v tomto stylu po celý život? (otázka č. 13)

Na otázku č. 14 odpovídali všichni respondenti, že rozhodně ano. Zdůrazňovali, že jde hlavně o chování, názory na život, které se jim jen tak nezmění a oblečení už není tak důležité.

Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč? (otázka č. 4)

Z výzkumu vyplívá, že respondenti nejraději nosí pohodlné sportovní oblečení, preferují mikiny s kapucí, vyhovuje jim sportovní oblečení, SK8 boty. 3 respondenti preferují volnější (větší) oblečení. 2 respondenti (2H a 3H) nosí kšiltovku, tito respondenti také preferují značkové oblečení. Kromě kšiltovek se také nosí na hlavě šátky. Za doplňky nejčastěji uvádějí, různé náramky, řetízky. U respondentek 1H a 2H se objevuje i tetování a piercingy.

2 Respondenti uvádějí (1H, 4H), že není až tak důležité co má hiphoper na sobě, např. respondent 4H „*Souhlasím s těmi, co říkají, že hip hop není o tom, co máš na sobě, ale co máš v sobě a "frajírci" co mají na hlavě baseballku "stylově" na stranu a jinak nic neumí, ať zalezou do svého pozerského pelechu!*“ Tento respondent (4H) má také vlastní názor ohledně „typických kalhot co většinou jedinci z hiphopové subkultury nosí: „*Jinak nosím pohodlný sportovní oblečení, a rozhodně ale ne ty kalhoty, který mají rozkrok až ke kolenům, ty jsou naprosto příšerný a proto také lidi mimo nás si z takových hiphoperů dělaj srandu a nám ostatním tím akorát kazí pověst.*“

Jaké posloucháš hudební skupiny? (otázka č. 5)

Při odpovědích na tuto otázku se odpovědi často rozcházel. Respondenti 2H a 3H preferují spíše americký hip hop (50 Cent, Eminem, Missy Eliot apod.) oproti českému a slovenskému hip hopu (např. Kontrafakt, Chaozz, Orion, Rytmus). Naopak respondenti 1H a 4H mají raději český hip hop, zdůvodňují to tím, že americký hip hop je dnes hlavně o komerci.

Respondent 2H se také vyjadřuje ke komerci v hudbě: „*V poslední době se ale říká, že začíná být hip hop celkově hodně komerční i ta hudba, ale uvědomte si, že každý rapper chce být cool a mít prachy aby mohl jezdit v drahejších fárezech, zlatý řetězy kolem krku a jinou ženskou na každé den (jako ty mástři v USA) a co jim k tomu pomůže? No?! Jasně že jedině komerce! S tím nikdo nic nezmuže. Mám rád a Chaozz, Kontrafakt, někteří lidi tvrdí že jsou komerční jenže pokud chtějí být slavný a žít jenom hudbou tak jim nic jiného nezbyvá a když si do tvorby nenechají úplně kecat tak mi to vůbec nevadí, dneska už bez komerce nejde vůbec nic. Tak to prostě dneska je.*“

4.4.2 Život v subkultuře

Účastnil/a jsi se nějaké hip hopové akce (např. koncert skupiny apod.)? (otázka č. 6)

Všichni respondenti někdy navštívili hiphopový koncert, festival. Respondenti 1H 2H a 3H se zúčastnili i battlů v breakdancu a jiných tanečních soutěžích. Respondent 4H, který se věnuje graffiti, navštěvuje různé grafitti jamy¹⁴ i v zahraničí.

Kde se s ostatními scházíte? (otázka č. 7)

Jako místa setkávání respondenti uváděli koncerty, festivaly, campy, battly apod., v rámci svých nejbližších přátel z crew (viz kapitola 1.3.3) se ale scházejí skoro denně běžně venku, v oblíbených restauracích, barech apod.

Ohledně crew se všichni respondenti vyjadřovali velmi pozitivně. Přátele v rámci crew berou jako své nejbližší, rodinu, nacházejí zde emoční podporu. Respondent 3H řekl: „Crew je taková druhá rodina, jsme si strašně blízky. I holky, které jsou u nás v crew mají rovnocenný postavení a celkově se hoperky berou i když je chlap samozřejmě naštvanej, když ho holka porazí v breaku při battlu. Crew se za mě vždycky postavila, když byl nějaký průšvih, nikdo na sebe nic neprásknul. Taky je jasný, že si chlapy z crew nepřebíraj vzájemně holky, to je dost citlivý místo. Jakmile by někdo sáhnul na holku jinýho, okamžitě by skončil.“

Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o hiphopových akcích? (otázka č. 8)

Jako nejčastější prostředek komunikace respondenti uváděli internet, především sociální síť Facebook, zdůrazňovali jeho jednoduchost a rozšířenost mezi přáteli. Také uváděli mobilní telefon a hodně komunikaci v rámci crew.

Jak jsou na tom hiphopeři s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci subkultury? (otázka č. 12)

Tolerantnost v rámci subkultury hodnotí všichni respondenti za samozřejmost. Určitá rivalita ale panuje mezi jednotlivými crew, respondent 3H: „Občas je hodně násilí a rivality mezi crew. Dochází občas k bitkám, stačí, aby někdo měl nějaký kecý

¹⁴ Akce kde se scházejí tvořitelé graffiti, může se malovat i několik dní. Tvoří se zde na legální plochy, často jsou tyto akce dotovány sponzory nebo granty (23).

třeba ohledně trika. A už se z toho může stát mela, protože se za dotyčného hned postaví i zbytek crew. Většinou si to ale vyříkáme, ale někdy prostě člověk dostane.“

Respondenti vidí hip hop celkem jako tolerantní, na druhou stranu ale přiznávají, že existují určité skupiny lidí, které verbálně napadají kvůli jejich vzhledu, např. respondenti 1H, 2H a 3H přiznávají, že když potkají příznivce z řad emo a gothik stylu neodpustí si nějakou poznámku.

4.4.3 Subkultura a rizikové chování

Hip hop bývá spojován s graffiti. Jak toto spojení vnímáš ty? (otázka č. 9)

Pouze 1 respondent (4H) se věnuje graffiti, 3H graffiti zkoušel, ale nějak ho to neoslovilo a dle jeho slov mu to ani moc nešlo. Obě dvě respondentky graffiti nezkoušely, i když se jim graffiti líbí. Respondent H4: *„Graffiti určitým způsobem patří k hip hopu ale neznamená to, že každý hiphoper ho musí nutně dělat a také to neznamená, že graffiti dělají pouze lidé, kteří hip hop poslouchají.“*

Respondent H4 zatím kvůli graffiti neměl problémy s policií a momentálně preferuje spíše legální tvorbu graffiti: *„Já gráfka dělám, jsem dost umělecky nadaný, chodím kvůli tomu i na uměleckou školu. Začalo to takovým tím protestem vůči společnosti a postupně se to u mě vyvíjelo až spíše do street artu. Je to paráda, naplňuje mě to. Už dělám spíše legály. Za největší úspěch považuju, že jsme s kámošema udělali vlak. Bylo parádní to potom vidět, úžasný. Naštěstí mě nikdy při něčem nechytli, měl sem vždycky strašný štěstí.“*

Setkal/a jsi se díky hip hopu s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)? (otázka č. 10)

Všichni respondenti potvrdili, že se v subkultuře vyskytují návykové látky, především alkohol a kanabinoidy (marihuana, hašiš). Marihuanu většinou kouří všichni přátelé respondentů a je také možnost ji opatřit během koncertů, festivalů apod., např. respondent H3: *„Většinou na všech hopperskejch akcích se dá sehnat tráva. Prostě vlezíš*

do dveří a už ji cejtíš a vždycky za tebou někdo přijde, jestli si nedáš. A pak vypadáš jako pitomec, když si nedáš.“

Marihuanu kouří všichni respondenti. Respondent 3H má také zkušenost s hašišem, tento respondent také potvrzuje, že poprvé okusil marihuanu a hašiš až v rámci hiphopové subkultury. Ostatní respondenti užili marihuanu již před vstupem do této subkultury.

I když nemají respondenti přímou zkušenost s jinými návykovými látkami, potvrzují, že ví o tom, že je možnost sehnat je na hiphopových akcích, např. respondent 4H : „*Jiný tvrdší drogy ale ne, i když jsem slyšel, že někde na akci se dal sehnat perník a tak.“*

Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu oblékání? Jaké? (otázka č. 11)

Většina respondentů nepocítuje žádný problém kvůli stylu oblékání v běžném životě (škola, práce, rodina), např. respondentka H1: „*Třeba ve škole nebo doma vůbec. Ono je to dneska podle mě branný jako docela normální, běžný způsob oblékání.“* 3 respondenti (H1, H2, H4) ale popisují problémy, které zažili s neonacisty (nadávky na ulicích, násilné střety) a díky tomu tyto skupiny nemají moc v oblibě.

4.5 Gothická subkultura

4.5.1 Charakteristika subkultury

Jak by si charakterizoval/a gothiku. Co pro tebe gothika znamená? (otázka č. 1)

Respondenti charakterizovali gothiku jako životní styl, způsob myšlení, pohled na svět.

Myslíš si, že je možnost zůstat gothikem po celý život? (otázka č. 14)

Všichni respondenti udávají, že je možno zůstat gothikem po celý život, protože jde spíše o styl chování, myšlení, hudbu a ne oblékání, např. respondent 4G : „*Určitě i*

když je problém sehnat s gothickým oblečením třeba práci, ale tak do práce se každý může obléct normálně. A gothikem zůstává hlavně v sobě.“

Jak si se dostal/a k tomuto stylu? (otázka č. 2)

Všichni respondenti se shodli na tom, že do gothického stylu tak nějak dorostli: odmala nikam nezapadali, někteří byli i za svoje nezapadání šikanováni, zajímali je horory, okultismus a v tomto stylu se našli. Respondent 1G: *„Už od malička jsem koukal na horory, měl jsem rád tmavý barvy, zajímal jsem se o okultismus. Prostě jsem k tomuhle stylu dospěl.“*

Respondentka 1G: *„Gothikem se nestáváte tak, že se jednou probudíte, navléknete na sebe černý gothický hadry a řeknete si: „tak teď jsem goth“, gothikem se člověk rodí. Co se týče mě, tak to tak aspoň bylo a vím, že u lidí co znám to bylo dost podobné, jednoduše jsme nikam nepatřili, byli jsme příliš přemýšlivý, zasmušilý a jiní. A pak se postupně, dostanete na jinou úroveň, už se nechcete krčit před ostatními a dávat pozor, aby vás nesemlél proud průměrnosti, nýbrž chcete hrdě kráčet proti tomu proudu. Začnete hledat nejdřív hudbu, která by vyjadřovala, co se vám děje v hlavě, následně vlastně úplně mimoděk a pokradmu si začnete uvědomovat, že se v barevném oblečení necítíte dobře, že vám vyhovuje černá.“*

Kromě respondenta 3G, který se za gothika považuje až od 16 let, ostatní udávají 14-15 let při vstupu do subkultury.

Čím tě zrovna tento styl upoutal? (otázka č. 3)

Respondenti udávají, že na gothické subkultuře je zaujala celková filozofie, hudba, tajemno i módní styl, respondent 4G ještě říká: *„Možná to bude znít divně, ale upoutal mě trošku i perverzními představami (sex, krev, adrenalin) a určitý respekt, který vyjadřuje.“*

Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč? (otázka č. 4)

Z odpovědi na otázku č. 3 vyplývá, že nejčastěji se nosí černé oblečení, je zde inspirace ve viktoriánské módě. Nosí se kabáty, korbety, dlouhé sukně, kožené boty (zn.

Steel nebo také New Rock), spousta doplňků (náramky, řetězy, okultní symboly, prsteny normální i tzv. „drápy“ neboli kloubové prsteny, barevné kontaktní čočky, obojky, kovové hroty). Doplňky lze zaznamenat jak u mužů, tak u žen.

Co se týče módního stylu každý gothik mu přiřazuje větší, či menší význam. Projevuje se to jak v extrémnosti oblékání, každodenního nošení gothického oblečení, tak názoru na komerčnost, která se v módě začíná projevovat ale také u výběru školy.

Respondentka 1G: *„Mám samozřejmě ráda gothické oblečení, černou barvu. Největší inspiraci získávám u gothiků z Německa. Mám ráda latex a BDSM styl. Mám dost piercingů. Hodně mám taky ráda výrazné líčení. Nosím barevné kontaktní čočky. Po základce jsem chtěla jít na zdrávku, ale když jsem slyšela, jaký tam mají pravidla ohledně piercingů, že si je holky musejí na praxi sundávat nebo přelepovat tak jsem se rozhodla, že radši půjdu na kadeřnici, protože jsem myslela, že tam se originalita ocení.“*

Respondentka 2G: *„Gothic není jednoduše jen o tom, jak se oblékáme, to že nosíme černou, máme zálibu ve viktoriánské módě nebo máme rádi kovové doplňky, má vlastně jen malý význam.“*

Respondent 3G: *„Nosím gothické oblečení v černé barvě, který se prodává na Nosferatu¹⁵ a podobně. Zase nenosím nějaký moc extrémní věci. To ať si nosí ty mladí pubertáci, co ví o gotické subkultuře kulový. Je to sice strašná komerce nakupovat v těchto obchodech, ale tak dneska je uspěchaná doba a člověk nemá tolik času, aby si něco stvořil doma, tak jako tomu bylo dřív v 80. letech. Každopádně si snažím vybírat takové věci, které tu nenosí kdejaký blbeček a to jsou většinou takové obyčejné věci, protože každé chce být asi co nejgotičtější a nosí všelijaké extrémy. Zase nejsem takovej blázen, abych v tom oblečení chodil každé den. Nepotřebuju se předvádět ostatním lidem, oblékám se jenom na akce.“*

Jaké posloucháš hudební skupiny? (otázka č. 5)

U respondentů je velká spojitost s metalovou hudbou co se týče příklonění ke gothickému stylu, jelikož všichni respondenti udávají, že se ke gothické hudbě dostali

¹⁵ Obchod s gothickým oblečením (pozn. autora)

skrze metalovou hudbu. Různé žánry metalové hudby také stále poslouchají respondenti 1G, 2G a 4G.

4.5.2 Život v subkultuře

Účastnil/a jsi se nějaké gothické akce (např. koncert skupiny apod.)? (otázka č. 6)

Všichni respondenti udávají, že navštěvují koncerty oblíbených hudebních kapel. Respondent 3G se zúčastnil i gothik akcí (Gothic Night Side v Praze, Wave Gotik Treffen v Německu) ostatní z respondentů udávají problém finanční náročnosti, velké vzdálenosti (konají se převážně v Praze) a také skutečnost, že u nás „čistých gothik akcí“ moc není.

Kde se s ostatními gothiky scházíte? (otázka č. 7)

Gothikové scházejí na koncertech oblíbených skupin, festivalech (především spojených s metalovou hudbou), při soukromích oslavách a v oblíbených barech. Respondent 3G: *Od doby co funguje Nosferatu bar tak tam i když tam spíš chodí i normální lidi a taky dost často metalisti. Jinak na koncertech, gothic akcích, soukromých akcích.*

Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o gothických akcích? (otázka č. 8)

Jako nejčastější prostředek komunikace při domlouvání společných aktivit uvádějí respondenti internet, mobilní telefon ale také i běžnou komunikací. Za nejčastější prostředek komunikace na internetu považují Facebook. Respondentka 2G: *„Většinou přes net, dneska je to jednoduše nejjednodušší, nejrychlejší a zadarmo, vzhledem k tomu, že spousta kámošů je z jiného města apod. Jmenovitě tedy nejčastěji přes Facebook, ono tahle stránka má sice spoustu nepřátel, ale co se týče pořádání akcí, tak je to nedocenitelné.“*

Jak jsou na tom gothikové s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci gothické subkultury? (otázka č. 13)

Na otázku číslo 13 odpověděla respondentka 2G takto: „*Gothici jsou asi nejtolerantnější lidé, však už mezi samotnými gothiky je mnoho dalších podskupin a nepanuje mezi nimi nějaká rivalita. Jediné co gothici netolerují, je spíš to odsuzování od jiných. Samozřejmě záleží také na jedincích, ale většina z nás nemá žádné protesty proti někomu jinému, dokud nezaútočí někdo na nás. Možná je to tím, že víme víc než kdokoliv jiný, jaké to je, když námi někdo opovrhne jen kvůli tomu, jak vypadáme.*“

Ostatní respondenti odpovídali obdobně. V odpovědích se objevovala: tolerance k homosexuálům, bisexuálům; neagresivní chování při koncertech a gothických akcích; určitý odstup k jedincům z hiphopové subkultury, s kterými mají gothici špatné zkušenosti, kvůli jejich verbálním útokům (posměch, nadávky) na jejich vzhled.

4.5.3 Subkultura a rizikové chování

Setkal/a jsi se díky gothice s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)? (otázka č. 9)

Všichni respondenti odpovídali, že pijí alkohol. Alkohol respondenti konzumovali, již před vstupem do subkultury. Ke konzumaci alkoholu nejčastěji dochází na soukromých oslavách, na koncertech nebo podobných akcích. Respondentka 1G a 2G ke konzumaci alkoholu ještě dodávají, že při pití alkoholu si dávají pozor, aby se nedostali do stavu opilosti, jelikož na oslavy a koncerty chodí hlavně proto, aby si „to užili“ a ne aby se opily. Tyto respondentky také dodávají, že pokud si jdou s přáteli „pouze někam sednout“ do restaurace apod. nepijí alkohol vůbec.

Respondent 3G udává experiment s marihuanou před vstupem do subkultury a dodává, že se v rámci gothik subkultury s marihuanou nikdy nesetkal. Tento fakt udávají i respondentky 1G a 2G, které s marihuanou nemají žádnou zkušenost. Respondent 4G, který marihuanu užíval již před vstupem do subkultury, udává, že se s ní výjimečně setkal i v rámci subkultury ale pouze u jednotlivců

Gothická subkultura bývá spojována se satanismem, jaký máš na to názor? (Otázka č. 10)

Další otázka se zajímá o satanismus. 3 respondenti (1G, 2G a 4G) se otevřeně k satanismu hlásí, ale zároveň dodávají, že se nejedná o satanismus, který si představí většina lidí pod tímto pojmem, např. respondenta 1G uvádí: „*On si každý hned představí podřezané kočky ale je to úplně o něčem jiném. Ono o satanistech panuje hodně bláznivých představ.*“ Respondentka 2G: „*Satanismus беру jako svou filosofii, neberu takovou tu omáčku věčného souboje Boha se Satanem. V satanismu nejde o vyznávání jakéhosi knížete temnot s rohy a kozí bradkou, jde o způsob, jakým berete život, jde o vaši vlastní morálku ne o nějaké rituály a obětování zvířat, nebo čmárání pentagramů na zed'. Jistě, je pravda, že k satanismu patří magie, patří sem jistě studium temnoty, ale patří sem především sebepoznání.*“ Tito 3 respondenti satanismus berou jako určitou filosofii, sebepoznání, samozřejmě je to ale také záležitost okultní.

Všichni respondenti z gothické subkultury také udávají, že mají přátele z řad gothiků, kteří jsou také satanisté a jsou naprosto „normální“, ale mají také přátele, kteří satanisté nejsou. Respondenti dodávají, že být gothikem neznamena, být nutně satanistou.

Gothická subkultura bývá spojována se sebepoškozováním. Jak toto spojení vnímáš ty? (Otázka č. 11)

Respondenti nevyklučují, že mezi gothiky se vyskytují lidé, kteří se mohou sebepoškozovat, ale podle nich to rozhodně není proto, že patří do této subkultury. Všichni odmítají spojení sebepoškozování jako normy v subkultuře. V jejich okolí se také nevyskytuje nikdo, kdo by měl se sebepoškozováním problémy. Sebepoškozování může podle nich dělat kdokoliv, kdo má problémy. Také se objevuje názor, že existují „pozěří“ mezi gothiky, kteří se sebepoškozují proto, aby byli zajímavější.

Sebepoškozování uvádí respondent G4. Sebepoškozování bylo hlavně díky problémům, které v této době měl. Respondent se řezal do ruky na předloktí. Některé jizvy ale také vznikly jako tělomodifikující techniky vzhledem k satanismu (jizva ve tvaru Bafometu – symbol používaný satanisty), jelikož byly vytvářeny z důvodu

určitého sebevyjádření se a ne jako copingová strategie. Tento respondent také udává, že dnes již problémy se sebepoškozováním nemá, naučil se zvládat své problémy jiným způsobem.

Zkušenost s pokusem o sebevraždu udává respondentka 1G, která má také zkušenosti s tělomodifikujícími praktikami: *„Měla jsem pokus o sebevraždu už před gothik, když se rodiče rozvedli. Podřezala jsem se nůžkami. Od té doby jsem to už neudělala ani se nesebepoškozují. Mám ale zálibu v piercingech, tetování a jizvení. Beru to spíš jako určitý překonávání hranic v sobě. Chtěla bych se v Hellu¹⁶ (pražský tetovací a piercingový salon) někdy nechat pověsit na háky¹⁷. Mám na sobě hodně jizev, k poslední mě inspirovala čachtická paní, vyšívám si třeba do kůže, prostě si vezmu jehlu a jedu. Líbí se mi to. Sama jsem si dělala některé piercingy. Jak už jsem říkala, rozhodně to nedělám, kvůli tomu, že mi to nějak pomáhá řešit problémy, spíš se takto umělecky projevují a zároveň tím překonávám sama sebe.“*

Tělomodifikující praktiky se vyskytovali i u ostatních respondentů ve formě piercingů a tetování.

Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu oblékání? Jaké? (otázka č. 12)

Otázka č. 13 je zaměřena hlavně na zjištění zdali mají lidé z gothik subkultury nějaké problémy se šikanou. Vzhledem ke svému stylu oblékání všichni respondenti udávají, že mívají problémy s verbálními útoky. Všichni dodávají, že si na tuto situaci zvykli a snaží se toto ignorovat. Respondenti dodávají, že mívají problémy s hledáním práce a hodně ve škole nejenom se spolužáky, ale i s učiteli. Respondentka G2: *„Dalo by se říct, že každý den se setkávám s lidmi, co na mě koukají se znatelným odporem, pohrdáním nebo posměchem. Někteří starší občané přecházejí na druhou stranu ulice, některé maminky říkají dětem, ať se nebojí, že nejsem strašidlo, někteří se mě ptají, kdy je maškarní atd. Lidé prostě vidí něco nezvyklého a nedokáží to přijmout. Jednou mi ředitelka na naší škole řekla, že takové šaty nosit nemůžu, jedna učitelka mě označila*

¹⁶ Jedná se o pražský tetovací a piercingový salon (pozn. autora)

¹⁷ „Pověsit na háky“ neboli suspension [zavěšení] - spočívá v napíchnutí speciálních ocelových háků do kůže, za které je člověk vytažen do vzduchu. (8)

jako dominu... Je toho spousta. Například i při hledání brigády jsem měla docela problémy.“

Respondent 3G tyto situace řeší tím, že do školy nosí „normální“ oblečení: *„Občas jsem přišel do školy gothicky oblečený a většina lidí na to měla blbý názory. To mě nebaví, takže radši chodím oblékaný normálně a na akce se obleču pořádně. Jde o to, že je to undergroundový styl, nepotřebuji v tom běhat každý den.“*

Někteří respondenti, od svého stylu v každodenním životě neupouštějí např. respondentka 1G: *„Jelikož to oblečení nosím pořád tak mám spousta negativních zkušeností. Po základce jsem se rozhodovala, na jakou školu půjdu. Přemýšlela jsem o zdřávce ale když jsem slyšela, jaký tam mají pravidla ohledně piercingů, že si je holky musejí na praxi sundávat nebo přelepovat tak jsem se rozhodla, že radši půjdu na kadeřnici, protože jsem myslela, že tam se originalita ocení. To jsem se ale docela spletla, i tam jsem totiž schytala kritiku ohledně oblékání, líčení. I když to není tak hrozný. Na praxi máme všichni stejné oblečení, takže tam se to dá ustát. Svůj styl ale zatím měnit nehodlám, i když je mi jasné, že až budu pracovat, budu se muset omezit“*

4.6 Emo subkultura

4.6.1 Charakteristika subkultury

Jak by si charakterizoval/a emo? Co pro tebe emo znamená? (otázka č. 1)

Všichni z respondentů charakterizují emo jako životní styl, životní postoj, který je daný hudbou ale i stylem oblékání ale hlavně názory, které se odlišují od ostatních vrstevníků. Ohledně emotivnosti tohoto stylu si myslí, že je emotivnost v rámci stylu hodně individuální. Respondentka 1E: *„Emo, bych jednoduše charakterizovala jako životní styl. Pro každého to znamená něco jiného. Pro mě to znamená hlavně hudbu a styl oblékání, účesů atd. Pro někoho to znamená, že musí být smutný, prožívat všechno až příliš emocionálně. Myslím si ale, že je to občas trochu přehnané. Samozřejmě je to každého věc.“* Respondent 3E: *„My jsme takový víc zamyšlený oproti ostatním. Nejsme*

tak strašně povrchní, probíráme třeba i filozofický témata, literaturu, umění a ne jenom to co je momentálně moderní, máme jiný hodnoty a podobně.“

Myslíš si, že je možnost zůstat emo po celý život? (otázka č. 13)

Dle většiny respondentů (kromě respondentky 1E) člověk může být „emo“ po celý život, i když se tak nebude stylizovat, myšlení a názory bude mít stejné. Respondentka 1E na otázku č. 13 odpověděla: *„Teoreticky je možné všechno, ale myslím, že z toho každý tak nějak vyroste. Možná budu poslouchat podobnou hudbu, ale to je podle mě všechno.“*

Jak si se dostal/a k tomu to stylu? (otázka č. 2)

Respondentky 1E a 2E se k subkultuře emo dostaly obě v 11 letech, když se jim líbil starší kluk z emo subkultury. Díky němu se o styl začaly zajímat, sháněly si o něm informace a styl emo se jim zalíbil. Respondenti 3E a 4E se ke stylu oba dva dostali přes hudbu okolo 12 let. Respondent 4E také říkal, že se mu líbilo chování a přátelkost mezi emaři.

Čím tě zrovna tento styl upoutal? (otázka č. 3)

Na otázku č. 4 se odpovědi hodně shodovaly. Respondenty styl hodně zaujal především hudbou, módou, ale i názory jedinců, které byli k přečtení na internetu a také chování mezi jedinci v subkultuře. Respondentka 1E k tomu ještě přidává: *„Nikdy jsem taky nebyla optimista, často jsem mívala melancholické nálady a taky se mi líbily emo kluci.“*

Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky? A proč zrovna toto oblečení?(otázka č. 4)

U emo subkultury je hodně výrazný styl oblékání. Odpovědi na otázku č. 2 se shodují v zálibě nošení černé barvy v kombinaci s růžovou, červenou a bílou. Mezi oblíbené značky patří například: Fishbon a Nightmare Before Christmas. Nosí se spousta doplňků: čelenky, spony, kravaty, náramky, návleky. Respondentka 1E ale nosí

návleky nerada: „*Jinak se mi líbí také různé náramky a návleky. Nerada je ale nosím, protože si každý řekne, že to tam mám, protože se řežu.*“ Respondenti také udávají, že oblečení kombinují i s některými prvky z gothické subkultury – korzety, kříže. Nejčastěji nošenými botami je značka Convers, ale nosí se i značky jako je Steel, nebo i Sk8 boty.

U emo stylu je důležitá i úprava vlasů. Všichni respondenti si vlasy každý den upravují žehličkou na vlasy. Respondentky 1E a 2E nosí účes česaný na patku, která zakrývá jedno oko. Respondenti 3E a 4E tzv. patku nenosí, vysvětlují to tak, že se jim nelíbí. Respondenti udávají, že účes česaný na patku je sice určitý znak pro emo subkulturu, ale rozhodně to neznamená, že patku musí mít všichni, nebo by si jí nemohl udělat i někdo jiný.

Objevuje se také používání černých stínů a černého laku na nehty jak u mužů, tak u žen.

Z odpovědí jsem také získala informaci, že všichni respondenti mají piercing, nejčastěji v obličeji (ústa, jazyk, obočí) a v uších. Většina z nich také má nebo se chystá mít nějaké tetování, např. respondent 4E: „*Tak já jsem měl v pravém obočí dva vedle sebe, píchali mi to ve studiu, nejdřív jeden, za měsíc druhé. Jinak sám jsem si píchal labret. Pak jsem měl ještě uši, tunel, chrupavku, ale to nebudu všechno jmenovat. Teď teda momentálně mám všechny díry po piercech zarostlý a šperky schovaný, ale až dokončím školu, obnovím to obočí, a chci mít v každém obočí tak 2-3. K tomu Bridge, labret znovu, a uzdičku. Pak chci taky nějakou kěrku. Pak budu spokojen... možná.*“

Jaké posloucháš hudební skupiny? (otázka č. 5)

Co se týče poslechu hudebních skupin a žánrů objevují se u respondentů stejné skupiny (např. My Chemical Romance, Fall Out Boy, Tokio Hotel) ale i další skupiny z jiných hudebních žánrů.

4.6.2 Život v subkultuře

Účastnil/a jsi se nějaké akce (např. koncertu skupiny, emo srazů)? (otázka č. 6)

Všichni respondenti se shodli, že navštěvují koncerty oblíbených skupin. Na tzv. emo srazy mají respondenti rozdílné názory. Respondent 3E na emo srazu byl již 2x a nemůže si je vynachválit, respondentka 2E se na něj chystá a respondent 3E by se na něj rád dostal, ale nemá k tomu možnost, kvůli velké vzdálenosti místa konání. Respondentce 1E se zdají srazy umělé a nemá zájem se některého zúčastnit.

Všichni respondenti se shodují, že pokud navštěvují koncerty, jedná se o koncerty jejich oblíbených skupin, které ale nepatří mezi „typické emo skupiny“, protože takových je u nás zatím velice málo.

Kde se s ostatními emo scházíte? (otázka č. 7)

Z výzkumu vyplynulo, že většinou se respondenti scházejí na koncertech, na internetu, ve škole, běžně venku a někteří i na emo srazech.

Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce? A kde získáváš informace o emo akcích?(otázka č. 8)

Nejčastějším prostředkem komunikace v subkultuře emo je internet. Všichni respondenti se shodují, že momentálně nejvíce komunikují prostřednictvím Facebooku, oproti dřívější komunikaci, která probíhala na Lide.cz a na „emo blogách“. Respondentka 1E: „Pamatuji si, že dříve to bylo hlavně přes lidé.cz, různé "emo blogy" a telefony. Nyní už to je asi jen na Facebooku a přes telefon, jako všechno ostatní.“

Jako další komunikační prostředky uvádějí respondenti mobilní telefon a také běžnou komunikaci.

Jak jsou na tom emaři s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci emo subkultury? (otázka č. 12)

Na otázku č. 13. odpověděli respondenti kladně. Dle jejich názoru jsou emaři vůči sobě i ostatním hodně tolerantní a nejsou násilně založení. S jedinou skupinou, s kterou mívají problémy, jsou jedinci z hip hopové subkultury a to díky jejich útokům na emo styl. Respondent 3E : „Emo jsou hodně tolerantní ať už vzhledem k sobě samotným tak k okolí. Nevadí nám lesbičky, homosexuálové, bisexuálové, jestli někdo má patku na

hlavně nebo nemá, jestli někdo nosí to a jiný zase tamto. Je nám to jedno, každý je individuální a může si nosit, co chce. Co se týče ostatních stylů tak jsou asi největší problémy s hiphopery, ne že bych proti nim něco já osobně měl, jsou mi ukradený, ale oni spíš mívají kecy na nás. A proto je moc nemusíme, protože od nich vždycky čekáme nějaký problémy.“

4.6.3 Subkultura a rizikové chování

Emo bývá spojováno se sebepoškozováním. Jak toto spojení vnímáš ty? (otázka č. 9)

Respondenti se o sebepoškozování vyjadřovali jako o problému, který může postihnout kohokoli a který je dnes hodně rozšířený mezi mladými lidmi. Respondentka 2E dokonce vypověděla: *„U nás na základce se ve třídě se asi polovina spolužáků řezala a nebyly tam jenom emaři. Také se u nás (v místě bydliště) děti (okolo 11 let) řezou na dětském hřišti. Je to taky díky tomu, že se to všude dneska řeší, na internetu, lidi se o tom hodně baví a je toho na mladý lidi prostě dneska moc, všude samý stres.“*

Obě dvě respondentky a respondent 4E uvedli, že se dříve sebepoškozovali. Respondentka 1E : *„Ke stylu emo jsem se dostala přibližně, když mi bylo 11 a líbil se mi jeden kluk, který byl emo. O emo jsem tenkrát nevěděla nic. Četla jsem si "emo pravidla" a snažila jsem se jimi řídit. Byla to blbost, ale myslím, že takhle začínala většina emařů. Časem jsem zjistila, že emo není o tom pořád brečet, dělat si díry v rukou a psát smutné smajlíky.“*

Respondentka 2E: *„Já jsem to taky zkusila, bylo to hlavně kvůli škole, protože jsem ji nezvládala. Přečetla jsem si o tom na internetu a zkusila to, protože lidé psali o tom, že jim to pomáhá.“*

Respondent 4E: *„Sám mám se sebepoškozováním zkušenosti, ale není to kvůli emo, ty problémy které mě k tomu dohnaly, byli už před tím a sebepoškozování taky. A jenom díky emo kámošům sem se z toho dostal, konečně jsem si o tom měl s kým promluvit, bez toho aby ze mě hned udělali blázna. U nás totiž není problém mluvit o čemkoli.“*

Při této otázce také respondenti okomentovali tzv. emo pravidla, která jsou dostupná na internetu. Všichni respondenti je zavrhnou, protože je považují za naprosto scestná. Respondenti také udávají, že se tzv. emo pravidly mnozí mladší emaři řídí (hlavně když se stylem začínají) a považují je za pravdivá. Např. respondentka 1E : *Je pravda, že hodně lidí, kteří s emo začínají a nic o něm neví tak jako jsem kdysi začínala já, si přečtou pár článků, emo pravidel a podobných blbostí a dělají vše co je tam napsané jenom proto, aby někam zapadali. Tomu se ale říká pozérství. A díky takovým, lidem si všichni myslí, že emo je o sebepoškozování.*

Setkal/a jsi se díky emo s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)? (otázka č. 10)

O drogách v emo subkultuře se respondenti vyjadřují jednoznačně. Alkohol se zde vyskytuje, ale respondenti se distancují od všech ostatních nelegálních nealkoholových návykových látek, uvádějí, že se s nimi nesešli ani na různých akcích v rámci emo subkultury.

Měl/a si nějaké problémy někdy kvůli svému stylu oblékání? Jaké? (otázka č 11)

Všichni respondenti uvádějí, že měli kvůli svému stylu problémy, jak doma ve škole, tak třeba na ulici. Jsou zvyklí na každodenní urážky od lidí na ulici, na problémy doma, obavy rodičů. Respondentka 2E uvádí, že byla od spolužáků na gymnáziu kvůli stylu šikanována a že to byl také další důvod, proč odsud odešla. Na gymnáziu neměla problémy pouze se spolužáky ale i s pedagogy, kterým se její styl nelíbil. Respondentka 2E : *„Na základce jsem to až tak nepociťovala, protože lidé mě znali od mala a nemají vůči mně tolik předsudků. Když jsem ale přestoupila na gympl, měla jsem opravdu problém, když jsem například řekla, že mimo jiné poslouchám XIII. století tak padali otázky jako: „Ty komunikuješ se záhrobím?“. Spolužáci mě neměli rádi, nemohla jsem se jich ani dotknout asi se báli, že je nakazím, protože jsem emo, učitelé mi domlouvali, abych nosila jinou barvu než černou, domlouvali rodičům, aby mě poslali k psychologovi. Spolužáci si toho všímali a taky toho pak využívaly. Jedna učitelka mě oslovovala „ta černá“, protože si nepamatovala moje jméno a ptala se, jestli ji začaruju*

a podobný blbosti. Taky jsem měla konflikt s jedním učitelem na školním výletě, prostě nedokázal pochopit, že jsem si na školní výlet vzala žehličku na vlasy i černý lak na nehty. I když jsem nebyla jediná, prostě jsem ho „provokovala“ tím jak vypadám a nelíbilo se mu to.“

5 DISKUZE

Cílem výzkumu bylo popsat vybrané módní styly mládeže, jejich specifika a znaky v návaznosti na rizikové chování.

Výzkum byl prováděn kvalitativně metodou polostrukturovaného rozhovoru, který se skládal z otázek na popis chování, norem, módního stylu vybraných subkultur a také na rizikové chování, které souvisí s vybranými subkulturami.

Respondenti charakterizovali svůj styl jako životní postoj, životní styl, který je hlavně o názorech ne pouze o stylu oblečení. Nejvíce zmiňované důvody, které motivovaly respondenty pro vstup do subkultury, byly hudba, zastávané názory, módní styl a touha odlišit se. Zde výsledky z mého výzkumu souhlasí s Vágnerovou (36), která uvádí, že starší pubescenti se snaží odlišovat od okolí právě pomocí oblečení, chování apod.

Kromě těchto důvodů pro vstup do subkultury, u respondentek 2S, 2H, 1E a 2E (40% z ženské části zkoumaného vzorku), sehrálo také určitou roli i opačné pohlaví. Respondentky se k subkultuře přidaly, buď díky svým nynějším partnerům, nebo se o styl začali zajímat, kvůli jedincům, kteří již k subkultuře patřili. Z mužské části zkoumaného vzorku nikdo neuvedl, tento důvod. Proto také stanovuji hypotézu H1: *Ženy vstupují do subkultur pod vlivem opačného pohlaví častěji než muži.*

Respondenti se do subkultur dostali nejčastěji (v 80%) mezi 14 – 16 rokem. Tento výsledkem se shoduje s názorem Vágnerové (36), která uvádí, že touha odlišovat se od ostatních vrstevníků a dospělých je typická pro starší pubescenty, tedy pro věk 14-15 let. Stejný názor má i Macek (20), který uvádí věk 14-16 let.

Dle mého názoru je zajímavé, že zbylých 20% respondentů, kteří uváděli nižší věk (11-12 let) patří do subkultury emo. Z tohoto důvodu byla stanovena hypotéza H2: *Do emo subkultury vstupují jedinci mladšího věku, než tomu je u ostatních subkultur.* Můžeme pouze spekulovat proč do emo subkultury vstupují mladší jedinci. Jedna z možností je díky tomu, že jedinci z emo subkultury hodně používají ke komunikaci internet, což uvádí Heider (7) a Kramulová (17) a tato skutečnost také vyplynula z mého výzkumu (všichni respondenti z emo subkultury internet uvádějí jako nejčastější

komunikační prostředek). Díky velkému využívání internetu touto subkulturou a jeho běžné dostupnosti se mohou jedinci již tak mladého věku dobře dostat k informacím o této subkultuře. Druhý možný důvod je ten, že emo je nejmladší styl ze subkultur, které jsou obsaženy v této práci a také se, jak uvádí Smolík (33), v posledních letech dostal do popředí (i díky médiím pro - náctileté).

V rámci zachování přehlednosti práce budu dále diskutovat jednotlivé subkultury postupně v pořadí, jak byly popsány v teoretické části.

Respondenti z řad punkové subkultury při charakteristice punku zdůrazňovali svobodu, vlastní názory, hudbu, touhu odlišovat se a „pohodu stylu“. Respondentka 1P uváděla i jeho boj proti rasismu, fašismu a politice. 3 Respondenti uváděli u (otázky č 9), že se také nebrání demonstracím. Tyto výsledky souhlasí s Charvátém (10), který u punku zdůrazňuje jeho protestní náboj, rebelii, inklinaci k anarchismu. Jelikož jeden respondent (3P) odpověděl, že jeho se levicový extremismus a vše s ním spojené vůbec netýká, je jasné, že inklinace k anarchismu nemusí být u všech jedinců v této subkultuře. To také potvrzuje i Mareš (21), který zdůrazňuje, že v rámci subkultury nemusí mít anarchistické názory všichni.

Výsledky z výzkumu se také shodovali v dalších aspektech s jinými autory. Oblečení a módní doplňky, které uváděli respondenti, souhlasí s oblečením, které uvádí Smolík (33) např.: kožené boty, kožené bundy, piercingy, číra atd. U 2 respondentů se také objevil princip D. I. Y. (Do It Yourself „udělej si sám“) o kterém se zmiňuje Smolík (33).

Co se týká setkávání respondentů, souhlasím s názorem Smolíka (33), který uvádí setkávání na koncertech a festivalech, jejichž pravidelné návštěvy uvádí ve výsledcích i respondenti. Výzkum potvrdil, že na koncertech se vyskytuje i pogo, stagediving, crowdsurfing, které Smolík (33) uvádí. Výzkum prokázal, že respondenti se na koncerty apod. domlouvají především pomocí internetu, mobilních telefonů. Na internetu také získávají informace o konání koncertů a ostatních akcích. Proto souhlasím se Smolíkem (33), který uvádí, že dříve probíhala komunikace především pomocí zinů, které nahrazuje v poslední době internet.

Na rozdíl od ostatních subkultur se o sociální síti Facebook zmiňují respondenti z punkové subkultury jenom okrajově. Podle mého názoru může toto souviset s odporem ke globalizaci, který se dle Charváta (10) v subkultuře punk vyskytuje.

Subkultura punk je podle Smolíka (33) spojena s užíváním návykových látek. Se Smolíkem souhlasím, jelikož se prokázalo, že respondenti se v rámci subkultury s návykovými látkami setkávají (především s alkoholem a marihuanou). 3 respondenti se s alkoholem a marihuanou setkali poprvé v rámci punkové subkultury. Tito respondenti dodávají, že by si cestu k návykovým látkám našli stejně, i kdyby k subkultuře punk nepatřili.

V rozhovorech s punkery se objevovaly negativistické postoje proti rasistickým skinheads. Tyto názory získané z výzkumu se shodují s Marešem (21), který tyto vyhraněné postoje mezi těmito jedinci uvádí.

Subkultura skinheads je oproti ostatním subkulturám specifická, jelikož v rámci historie došlo k její vnitřní strukturalizaci (10). Toto členění se také projevilo v rámci výzkumu, jelikož se respondenti hlásili k různým odnožím skinheads (viz kapitola 4.3 Skinheads)

Respondentka 1S se hlásila k Oi! skinheadům. Mareš (21) udává, že jsou často propojeni s nerasisty, tradičními skinheads a apolitickými skinheads. Jelikož svoji identitu odvozují od streetpunkových a Oi! kořenů dostávají se i do blízkosti punku. Objevuje se u nich antirasismus a antifašismus. Toto se promítá i v odpovědích respondentky 1S, např. v oblečení používáním různých nášivek a trik s protirasistickými prvky (např. přeškrtnutý hákový kříž), negativním postojem vůči rasisticky zaměřeným skinheads a také posloucháním hudebních skupin, které Smolík (33) uvádí u apolitických skinheads.

Na otázku č. 12, která se týká tolerantnosti, odpověděla respondentka, že dle jejích zkušeností tradiční skinheadi a Oi! skinheadi nemají žádné problémy s tolerantností, pokud se k nim lidé chovají slušně. Samozřejmě ale nesnášejí neonacisty a neofašisty. Respondentka při výzkumu uvedla (u otázky č. 9), že jí vadí, že velká většina společnosti považuje všechny skinheady za rasisty, neonacisty a neofašisty. Co se týče násilí tak ho respondentka 1S nevyhledává, ale nevyhne se mu, pokud je na ní

veden útok. Respondentka 1S také popisuje, že díky svému stylu mívá problémy, jak s lidmi, kteří jí považují za neonacistku, rasistku tak také s neonacisty a neofašisty, kteří na ni útočí fyzicky i verbálně.

Respondent 3S se hlásí k tradičním skinheads a tvrdí o sobě, že je patriot. Nosí oblečení, které popisuje Smolík (33) jako typické pro původní skinheads. Toto koreluje s Marešem (21), který u tradicionalistů vystihuje důraz na původní vzhled a patriotismus. Charvát (10) také uvádí, že se u tradičních skinheads objevuje odpor vůči rasismu a neofašismu. S tím musím také souhlasit, jelikož u respondenta 3S se objevují protirasistické názory, a také i určité antirasistické prvky v oblečení (viz. kapitola 4.3.1 Charakteristika subkultury)

V odpovědích respondenta 3S lze najít i určitou spojitost s Oi! skinheads, jelikož mají s respondentkou 1S, společné názory: tolerantnost, problémy kvůli stylu, oblíbené stejné hudební skupiny, protirasistické prvky (viz kapitola 4.3 Skinheads). Tuto názorovou spojitost, která z výzkumu vyplynula, uvádí i Mareš (21).

Jelikož oba respondenti z řad nerasistických skinheadů (respondentka 1S a respondent 3S) uvádí, že si je většina společnosti plete s rasistickými odnožemi, stanovují hypotézu H3: *Společnost vnímá skinheady pouze jako pravicové extremisty.*

Respondentka 2S se oproti respondentům 1S a 3S hlásí k neonacismu. Neonacisti, dle Charváta (10) navazují na hitlerovskou tradici, považují se za „árijsce“, důraz je kladen na správnou krev a antisemitismus. Celá tato charakteristika vystihuje respondentku 2S hlavně kvůli jejím názorům - antisemitismus, árijská krev, rasismus (viz kapitola 4.3 Skinheads).

U respondentky 2S, se objevuje toto oblečení: trika s potisky White Power, boty Dr. Martens, nášivky – hákový kříž, číslo 88 aj. Toto oblečení se shoduje s popisem typického oblečení, které se, podle Choboly (11) vyskytuje v rámci této odnože skinheads. Z výzkumu vyplynulo, že respondentka 3S poslouchá hudební skupiny, které Mareš (21) zařazuje mezi white power music, která je typická u rasisticky založených skinheadů. Toto znovu poukazuje na rasistické a fašistické zaměření respondentky. Rasistické prvky a příklon k násilí se objevovali i u odpovědi na otázku č. 12 (viz kapitola 4.3.2 Život v subkultuře).

Respondent 4S se otevřeně hlásí k rasismu a k nacionalismu. V oblečení má respondent 4S oblíbené značky: Lonsdale, Pit Bull a Thor Stein. Chobola (11) tyto značky oblečení a symboly uvádí právě u neonacistů a neofašistů. U respondenta se také objevovali hudební skupiny, které Mareš (21) zařazuje mezi skupiny hrající white power music. I u tohoto respondenta se objevují rasistické a násilné tendence (viz otázka č. 12 v kapitole 4.3.2 Živost v subkultuře).

Respondenti 2S a 4S, kteří patří mezi rasisticky založené skinheady, měli jako jediný z respondentů této subkultury problémy se zákonem. Oproti nerasisticky založeným respondentům (1S a 3S) se také hlásí otevřeně k násilí a lze zde také zaznamenat menší toleranci k jiným subkulturám (viz kapitola 4.3 Skinheads).

Nejčastěji se respondenti skinheads scházejí se svými přáteli ze subkultury na koncertech, venku, ve veřejných prostorech (restaurace, bary, kluby). Respondent 3S také nepravidelně navštěvuje s přáteli fotbalová utkání. Jako v ostatních subkulturách i zde probíhá komunikace hlavně přes internet (dále přes mobilní telefon a samozřejmě také běžnou komunikací).

Co se týče návykových látek a subkultury skinheads souhlasím s názorem Mareše (21), který uvádí především výskyt alkoholu, jelikož se všichni respondenti shodli, že v rámci subkultury se s alkoholem setkávají. K nealkoholovým drogám je v této subkultuře určitý odpor (v 75%), dle mého názoru tento postoj přetrvává už od počátku subkultury, kdy zde byla určitá nenávisť k hippies a později k punkerům, kterou uvádí Smolík (33), také kvůli jejich konzumaci drog.

Jedinou výjimkou byla respondentka 1S, která potvrdila užívání marihuany. U této respondentky je užívání marihuany spojené s jejími přáteli z punkové subkultury, ke kterým má blízko, jelikož patří k Oi! skinheads, u kterých Mareš uvádí možné propojení s punkovou subkulturou, což se v průběhu mého výzkumu taktéž potvrdilo i v jiných souvislostech.

Respondenti z hip hopové subkultury charakterizovali hip hop, jako pohodový svobodný životní styl, který je charakteristický hudbou, módou, breakdancem a typickým chováním (nadřazenost, snaha být nejlepší). Toto jsou nejčastější důvody respondentů k zařazení do této subkultury.

Smolík (33) uvádí, že mezi typické oblečení patří: sportovní oblečení, sportovní obuv, kšiltovka, zlaté řetězy, tmavé brýle atd. V odpovědích respondentů se toto oblečení také objevovalo. Respondenti nosí: volné sportovní oblečení, kšiltovky, šátky a sportovní boty (viz kapitola 4.4.1 Charakteristika subkultury).

Z výzkumu vyplynulo, že někteří respondenti preferují spíše americký hip hop (respondent 2H, 3H) a někteří český a slovenský hip hop (respondenti 1H a 4H). Respondenti 1H a 4H poslouchají český a slovenský hip hop, z toho důvodu, že americký hip hop jim připadá více komerční.

Smolík (33) uvádí, že vývoj graffiti subkultury a hip hop subkultury je spolu hodně spjatý a že graffiti je také jedním z elementů hip hopu. S tímto souhlasím, jelikož propojení graffiti a hip hopu vyplynulo i z výzkumu, jelikož 1 respondent (4H) se graffiti věnuje a respondenti také označovali svoji skupinu nejlepších přátel termínem crew, který označuje skupiny, které graffiti vytvářejí. Lze ale také poznat, že graffiti a hip hopová subkultura už spolu nejsou tolik spjaté, jak tomu bylo na začátku při rozvoji tohoto stylu, jelikož se tvorbě graffiti nevěnuje 100% respondentů z hip hopové subkultury.

Respondenti v rámci hiphopové subkultury navštěvují hodně koncerty, zúčastňují se battlů v breakdancu (1H, 2H a 3H), navštěvují hiphopové festivaly. Respondent 4H jezdí také na graffiti jamy (viz kapitola 4.4.2 Život v subkultuře). Respondenti se ale nejvíce stýkají v rámci své crew. Respondent 3H (viz kapitola 4.4.2 Život v subkultuře), mluvil o crew jako o rodině, kde si jsou všichni hodně blízcí, pomáhají si a nezrazují se.

V rámci komunikace v subkultuře uváděli respondenti nejčastěji internet (především Facebook), mobilní telefon a také běžnou komunikaci. (viz kapitola 4.4.2 Život v subkultuře)

Ve výzkumu bylo zjištěno, že v rámci subkultury hip hop se vyskytuje marihuana a také alkohol, které jsou v subkultuře běžně k získání. Marihuanu a alkohol užívá 100% respondentů z této subkultury. Ke konzumaci alkoholu docházelo u všech respondentů již před vstupem do subkultury. Marihuanu v rámci subkultury poprvé užil

pouze jeden respondent (3H), zbytek respondentů uváděl zkušenosti již před zapojením do výše uvedené subkultury. Respondent 3H uvádí, také experiment s hašišem.

Z výzkumu vyplynuly určité výhrady subkultury hip hop vůči jedincům z řad gothické a emo subkultury, především kvůli jejich vzhledu. V rámci subkultury popisují respondenti rivalitu mezi jednotlivými crew. Toto může být dle mého názoru spojeno se snahou vynikat, být nejlepší, což je pro tuto subkulturu typické jak uvádí i Walach (37).

Velmi specifickou subkulturu tvoří gothik subkultura, která se v ČR těší stále větší oblibě mezi dospívajícími. Smolík (33) uvádí, že během vývoje se postupně ustálily některé znaky, jež mohou definovat součást gothiky a mezi které patří prvky fetišismu, sadomasochismu, laxetové oblečení, víra v upíry a hra na ně, síťované punčochy u žen, obojky na krku a černé kabáty. V tomto se shodují s výše uvedeným autorem, protože všechny tyto znaky se také objevily během výzkumu v odpovědích respondentů. (viz kapitola 4.5.1 Charakteristika subkultury)

Dostálová (5) spojuje českou gothic scénu s metalovou hudbou. Toto spojení se prokázalo i v mém výzkumu. Všichni respondenti totiž udávají, že se dostali ke gothic hudbě a subkultuře prostřednictvím metalové hudby.

Respondenti udávají, že každý z nich navštívil nějaký koncert oblíbené skupiny. „čisté gothické akce“ jsou ale v ČR velmi ojedinělé a konají se především v Praze, proto nejsou tolik dostupné jako koncerty skupin. Pouze 1 respondent (3G) tyto akce navštívil.

Respondenti se setkávají v rámci subkultury na zmiňovaných koncertech, mají však i oblíbené bary, kluby a samozřejmě se setkávají i venku. Komunikace dosti probíhá prostřednictvím internetu (v poslední době nejvíce na Facebooku) neméně čteně mobilními telefony a také samozřejmě běžnou komunikací.

Dostálová (5) dále uvádí, že česká gothická subkultura více tíhne k satanismu díky prolnutí s metalovou hudbou. Toto se ve výzkumu potvrdilo, jelikož 75% dotázaných respondentů poslouchá metalovou hudbu a zároveň se hlásí k satanismu.

Všichni 3 respondenti hlásící se k satanismu berou satanismus jako určitou filosofii, sebepoznání, samozřejmě ale také jako záležitost okultní. Respondenti udávají,

že mají hlavně blízko k názorům Antona La Veye. Toto souhlasí Cantelmi a Cacaevou (2) kteří uvádějí, spjitost Antona La Veye se satanismem, kteří mladí lidé vyznávají.

Všichni respondenti uvedli, že ne všichni z této subkultury jsou satanisté, ale mohou vyznávat i jiné náboženství nebo filozofické směry. V tomto se shodují výsledky mého výzkumu s názorem Kozlíka a Procházkové (16), kteří uvádějí, že v subkultuře se vyskytuje více náboženství a filozofických směrů.

Dostálová (5) zmiňuje, že v rámci subkultury se vyskytuje především konzumace alkoholu, ale nevyskytují se zde nelegální nealkoholové návykové látky. S tímto názorem souhlasím. V mém výzkumu se prokázalo, že 100% respondentů konzumuje alkohol a setkává se s ním v rámci subkultury. Pouze respondent 3G, uvádí užívání marihuany v rámci subkultury, ostatní respondenti uvádějí, že se s nelegálními drogami v subkultuře nesetkali.

Gothic subkultura bývá hodně spojována i se sebevražedným jednáním a sebepoškozováním, jak uvádí Smolík (33). Všichni respondenti odmítají výskyt sebepoškozování jako subkulturní normy. Respondentka 1G uvedla sebevražedný pokus, z důvodu rozvodu rodičů, k němuž došlo ještě před zapojením do gothické subkultury. Respondent 4G uvedl sebepoškozování z důvodu problémů doma. Young, Sweetingová a West, (38), kteří provedli výzkum ohledně sebepoškozování a gothic subkultury, udávali dvě vysvětlení pro výsledky jejich studie. Jednalo se o možnost, že sebepoškozování je normativní akt gothické subkultury, včetně napodobování subkulturních ikon nebo vrstevníků, kteří se sebepoškozují. Jako druhou možnost uváděli, že mladí lidé, kteří se sebepoškozují, jsou subkulturou přitahováni. S tímto názorem nesouhlasím, jelikož se ani jedna z těchto možností v mém výzkumu neprokázala. Díky malému vzorku respondentů, nemohu ale objektivně posoudit tento fakt a proto se domnívám, že by bylo vhodné se tímto zabývat v některém dalším výzkumu.

Ve všech subkulturách se vyskytovali tělomodifikující techniky ve formě piercingů nebo tetování. V subkultuře gothic jako jediné se v (50%) vyskytovali i další tělomodifikující techniky např. skarifikace apod., které uvádí Kriegelová (19). Vzhledem k těmto výsledkům stanovuji hypotézu H4: V gothické subkultuře se častěji

objevují tělomodifikující techniky (kromě tetování a piercingů) než u ostatních vybraných subkultur (punk, skinheads, hip hop, emo).

Respondenti z gothic subkultury se označují za velice tolerantní, co se týče vlastních jedinců (ohledně vzhledu, sexuální orientace atd.), tak i ostatních subkultur. Z výzkumu vyplynulo, že nemají v oblibě pouze hip hop subkulturu, což je z důvodů verbálních útoků ze strany jedinců z této subkultury. Tyto verbální útoky potvrzují i respondenti z hip hopové subkultury, kteří uvádějí netoleranci vůči gothic subkultuře.

Subkulturu emo Kramulová (17) charakterizuje jako určitý emocionálně otevřený prostor, který nabízí alternativu k hodnotám, které uznává většinová společnost (např. proklamovaný entuziasmus, kult mládí, tělesné krásy, optimismu, radosti, tabuizace smrti). Heider (7) zdůrazňuje také zájem o hudbu, literaturu, film. Tyto aspekty subkultury emo se potvrdily i v mém výzkumu. Respondenti chápou emo jako životní styl, životní postoj, který je charakteristický svým oblečením, hudbou ale také názory a odlišným myšlením (uznávanými hodnotami) než je tomu u ostatních vrstevníků, mimo tento styl. Zdůrazňují, že se chtějí především odlišovat od ostatních, chtějí být individuální. (viz kapitola 4.6.1 Charakteristika subkultury).

V oblečení je tento styl velice svérázný. Respondenti uvádějí, že nosí převážně černou barvu, která je doplněna například červenou, růžovou nebo bílou barvou. Za boty se nejčastěji nosí boty značky Converse (objevují se ale i kožené boty značky Steel) nebo i Sk8 boty. Jako doplňky se používají různé barevné čelenky, spony, náramky, návleky, odznaky, tabatěrky apod. (viz kapitola výsledky). Tyto výsledky odpovídají oblečení, jak ho definuje Heider (7). Heider (7) popisuje i oblibu v líčení (převážně v černé barvě), výskyt piercingů a tetování a také typický účes česaný na patku. Výsledky mého výzkumu souhlasí s Heiderem (7). V subkultuře 100% respondentů používá černé líčení a také se u všech respondentů objevuje piercing a tetování. Výskyt účesu česaného na patku se prokázal v 50%. (viz kapitola 4.6.1 Charakteristika subkultury)

Jak už jsem v této kapitole uváděla, respondenti z emo subkultury využívají ke komunikaci převážně internet. Jeho oblíbenost lze ale také rozpoznat u otázky č. 7, kde byl jako místo setkávání uveden i internet. U ostatních subkultur nikdo z dotazovaných

respondentů internet nevedl. Toto opět poukazuje na velikou oblíbenost internetu v emo subkultuře, což také uvádí i Heider (7) a Kramulová (17).

Smolík (33) uvádí, že emo subkultura je spojována se sebepoškozováním. Z výzkumu se prokázalo, že 3 respondenti (1E, 2E, a 4E) měli problémy se sebepoškozováním. Respondent 4E se sebepoškozoval kvůli určitým problémům a docházelo k tomu již před vstupem do subkultury emo. Respondentka 1E se sebepoškozovala kvůli problémům ve škole a jelikož si přečetla na internetu, že to některým jedincům pomáhá. Respondentka 2E se k sebepoškozování dostala díky tzv. emo pravidlům a bylo to v době, kdy se o styl začala zajímat. Je zajímavé, že i ostatní respondenti ze subkultury přiznávají, že velmi často mladí začínající emafi, tyto tzv. emo pravidla dodržují. Všichni respondenti se však od emo pravidel distancují. Vzhledem k těmto výsledkům souhlasím s Kramulovou (17), která uvádí, že starší emafi se od pravidel distancují oproti nejmladším emafům, které je mohou brát naprosto vážně. Z těchto důvodů také stanovuji hypotézu H5: Velký vliv na výskyt sebepoškozování v emo subkultuře mají tzv. emo pravidla.

Barcar (in 15) uvádí určitou „terapeutickou funkci“ emo subkultury, která spočívá v otevřené komunikaci, která může jednotlivcům pomoci, při problému se sebepoškozováním. S tímto názorem souhlasím, jelikož tuto zkušenost uvádí respondent 4E.

Z mého výzkumu vyplynul jeden problém společný všem zkoumaným subkulturám. Členové subkultur mají problémy, vzhledem k netolerantnímu chování od členů majoritní společnosti, díky na první pohled odlišnému vzhledu a vyznávání jiných hodnot. Toto netolerantní chování dle mého názoru pramení, z nevědomosti laické, ale mnohdy i odborné populace.

6 ZÁVĚR

Téma této bakalářské práce zní Vybrané módní styly mládeže spojené s rizikovým chováním. Rizikové chování je chování, v jehož důsledku se zvyšuje riziko poruchy v biologické, psychologické a sociální oblasti. V rámci dospívání mladí lidé hledají vlastní identitu, z tohoto důvodu se snaží odlišit od ostatních jedinců oblečením, hudbou, chováním a hledají jedince, kteří by vyznávali stejné hodnoty a normy. Často proto tito mladí lidé vstupují do různých subkultur, které jim jsou postojově nejbližší.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo popsat vybrané módní styly mládeže, jejich specifika a znaky v návaznosti na rizikové chování jednotlivých subkultur.

Vlastní popis a charakteristické rysy subkultur byli nejdříve popsány v teoretické části a následně ověřovány kvalitativním výzkumem. Kvalitativní výzkum probíhal metodou dotazování technikou polostrukturovaného rozhovoru. Tuto techniku jsem vybrala, z důvodu možnosti respondentů vyjádřit se jejím prostřednictvím ke všem skutečnostem, které byly popsány v teoretické části a převážně k rizikovým chováním, které je s nimi spojované.

Na základě dat získaných výzkumem byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Ženy vstupují do subkultur pod vlivem opačného pohlaví častěji než muži.

H2: Do emo subkultury vstupují jedinci mladšího věku, než tomu je u ostatních subkultur.

H3: Společnost vnímá skinheady pouze jako pravicové extremisty.

H4: V gothické subkultuře se častěji objevují tělomodifikující techniky (kromě techniky tetování a piercingů) než u ostatních vybraných subkultur (punk, skinheads, hip hop, emo)

H5: Sebepoškozování se v emo subkultuře nejčastěji vyskytuje z důvodů existence tzv. emo pravidel, které jsou dostupná na internetu.

Ve výzkumu byl prokázán výskyt rizikového chování v rámci subkultur. Každá subkultura měla trochu odlišná specifika výskytu rizikového chování. Alarmující je ale výskyt alkoholu ve všech subkulturách a také výskyt nealkoholových návykových látek (především kanabinoidů), které se nevyskytovaly pouze u subkultury emo. Z tohoto to

jasně vyplývá, že drogy jsou velký problém v každé společnosti. I přes snahy mladé jedince poučit o jejich škodlivosti v rámci primární prevence, jsou stejně mladými lidmi užívány ve velkém procentu. Toto neprokazuje pouze moje bakalářka ale i ostatní studie, které se zaměřují na problémy užívání návykových látek.

Dnešní doba je charakteristická moderními technologiemi, které začali pronikat i do subkultur. V rámci výzkumu se prokázalo, že všechny subkultury využívají internet (nejvíce emo subkultura), který postupně začíná nahrazovat pro některé subkultury typickou formu komunikace. Internet sebou dozajista přináší spoustu výhod, na druhou stranu ale i spoustu negativ, rizik. Na internetu je možno nalézt informace, které jsou nepravdivé, zkreslující a které také mohou být i nebezpečné, pokud je někteří jednotlivci za pravdivé pokládají, jako je tomu například u tzv. emo pravidel.

Jako další podstatný problém, bych viděla skutečnost, že všichni respondenti v rámci výzkumu popisovaly problémy, s netolerantním chováním členů majoritní společnosti. Dle mého názoru tento problém vzniká především díky obavám, které vznikají u majoritní společnosti především kvůli odlišným názorům, vzhledu a chování jedinců. Tyto obavy mohou být mnohdy oprávněné, avšak v některých případech může docházet k určité zkreslenosti informací vlivem médií nebo jiných nepravdivých informací.

Vzhledem ke skutečnostem prokázaným z výzkumu je možnost využít tuto práci při realizaci primární prevence. Je možnost využít data, která byla získána o výskytu rizikového chování v jednotlivých subkulturách a také použít popis subkultur jejich norem a chování v rámci primární prevence, která by byla zaměřena na větší tolerantnost k odlišnostem, jelikož respondenti uváděli problémy s netolerantností i v rámci školy. Tato práce také může posloužit jako zdroj informací pro osoby, které se zajímají o subkultury a rizikové chování nebo se s nimi setkávají v rámci své práce. Tato práce může také posloužit jako podklad pro výuku.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BARKER, CH. *Slovník kulturních studií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 208 s. ISBN: 80-7367-099-2.
2. CANTELMÍ, T., CACACEOVÁ, C. *Černá kniha satanismu: Psychosociální aspekty vlivu na mladou generaci*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 160 s. ISBN 978-80-7195-220-6.
3. CSÉMY, L. a kol. (2009) *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD): výsledky průzkumu v České republice v roce 2007*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. 171 s. ISBN 978-80-87041-94-9.
4. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost* 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 978- 80- 246-0139-7.
5. DOSTÁLOVÁ, A.. Spása v černém. *Dingir* č. 1. 32-33. 36 s. 2008. ISSN 1212-1371.
6. FALTUSOVÁ, J. Nejčastější trestná činnosti dětí a mladistvých. In *Riziková mládež v současné společnosti*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2006. Nejčastější trestná činnost. 103- 105 s. ISBN 80-7041-044-2.
7. HEIDER, D. Emo: Generace smutných teenagerů. *Psychologie dnes*. č. 7-8. 42-43 s. 2008. ISSN 1212-9607.
8. HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha. *Suspension* [online]. 1.5.2011 [2011-05-03]. Dostupný z: <<http://www.hell.cz/suspensoid/>>
9. HANDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
10. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. vyd. Praha: Portál 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-098-6.
11. CHOBOLA, R. Extremismus. In *Sborník studijních text pro sociální kurátory*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. Fakulta sociálních studií – centrum pro podporu klientů, 2009. Extremismus. 137-170 s. ISBN 978-80-7368-627-7.
12. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník* 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 285 s. ISBN 80-7367-269- 3.

13. KALINA, K. a kol. *Základy adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada. 2008. 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0.
14. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha: Portál 2005. 256 s. ISBN 80-7367-014-3.
15. KOUTEK, J., KOCOURKOVÁ, J. *Sebevražedné chování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 128 s. ISBN 80-7367-349-5.
16. KOZLÍK, J., PROCHÁZKOVÁ, P. Gothická subkultura. *Dingir* č. 3. 74-76 s. 2007. 1212-1371.
17. KRAMULOVÁ, D. Dospívání v emo stylu: srdce na dlani. *Psychologie dnes*. č. 1. 26-29 s. 2011 ISSN 1212-9607.
18. KRAUS, B. a kol. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2006. 155 s. ISBN: 80-7315-125-1.
19. KRIEGELOVÁ, M. *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 176 s. ISBN 978-80-247-2333-4.
20. MACEK, P. *Adolescence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7.
21. MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.
22. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 1071 s. ISBN 80-7178-226-2
23. MIKESZ. Barevná závislost. *Obrana národa* [online]. 2002. [cit. 2011-04-21]. Dostupný z: <svedomi.cz/on/on_0201_barzavislost.htm>.
24. MIOVSKÝ, M. a kol. (2010) *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha: SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.
25. MIOVSKÝ, M., ZAPLETALOVÁ, J. *Rizikové chování* [online]. 1.8.2006 [cit.2010-10-15]. Dostupné z: <<http://www.adiktologie.cz/articles/cz/70/154/Rizikove-chovani.html?acc=enb>>.
26. MŠMT ČR. *Metodický pokyn k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- ČR. 2008 [cit.2010-10-10]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/metodicky-pokyn-k-prevenci-a-reseni-sikanovani-mezi-zaky>>.
27. MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita 2008. 194 s. ISBN 978-80-210-4550-7
 28. MV ČR. *Strategie boji proti extremismu v roce 2009* [online] 22. 11. 2010. [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: <www.mvcr.cz/soubor/strategie-boje-proti-extremismu-v-roce-2009.aspx>
 29. NOVÝ, K. Černý Beaty proti proudu. *A- kontra*. 2006, č. 4. 6-7 s.
 30. OVERSTREET, Martina. *In graffiti we trust*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2006. 232 s. ISBN 80-204-1325-1
 31. POLICIE ČR. *Co je extremismus?* [online] 24.11.2010 [cit.2010-11-25]. Dostupné z:<<http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>>.
 32. RYALLS, E. *Emo Subculture: An Examination of the Kids, Music and Style that Form Emo Subculture*. [online] Chicago. Paper presented at the annual meeting of the NCA 93rd Annual Convention, Nov 15. 2007. [cit. 2011-08-15]. 13.10.2010 [cit.2010-10-14] Dostupné z: <http://www.allacademic.com/meta/p187580_index.html>
 33. SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1 vyd. Praha: Grada 2010. 281 s. ISBN: 978-80-247-2907-7
 34. SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1
 35. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
 36. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 468 s. ISBN 80-246-0956-8
 37. WALACH, V. Perspektivy krajně pravicového hip-hopu v Česku. *Rexter* [online] 2009, č. 2. Dostupné z: <<http://www.rexter.cz/perspektivy-krajne-pravicoveho-hip-hopu-v-C2%A0cesku/2010/05/03/>> ISSN 1214-7737.

38. YOUNG, R. - SWEETING, H. - WEST, P. Prevalence of deliberate self harm and attempted suicide within contemporary Goth youth subculture: longitudinal cohort study. *BMJ*. [online] 2006 [cit.2010-10-27] vol. 332 Dostupné z: <<http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=1458563>> ISSN 1058-1061.
39. ZÁKON č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

8 KLÍČOVÁ SLOVA

- Mládež
- Subkultura
- Subkultura mládeže
- Rizikové chování
- Životní styl

9 PŘÍLOHY

Příloha 1: Polostrukturovaný rozhovor

Příloha 1 – Polostrukturovaný rozhovor

Subkultura punk

1. Jak by si charakterizoval/a punk?
2. Jak si se dostal/a k tomu to stylu?
3. Čím tě zrovna tento styl upoutal?
4. Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky?
5. Jaké posloucháš hudební skupiny?
6. Účastnil/a jsi se nějaké punkové akce (koncerty apod.)?
7. Kde se s ostatními punkery scházíte?
8. Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde získáváš nejčastěji informace o punkových akcích?
9. Punk bývá spojován s levicovým extremismem, anarchií, demonstracemi. Jak toto spojení vnímáš ty?
10. Setkal/a jsi se díky punku s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)?
11. Měl/a jsi někdy problémy kvůli svému stylu? Jaké?
12. Jak jsou na tom punkeři s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci subkultury punk.?
13. Myslíš si, že je možnost zůstat punkerem po celý život?

Subkultura skinheads

1. Jak by si charakterizoval/a subkulturu skinheads?
2. Jak si se dostal/a k tomu to stylu?
3. Čím tě zrovna tento styl upoutal?
4. Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky?
5. Jaké posloucháš hudební skupiny?
6. Účastnil/a jsi se nějaké skinheadské akce (např. koncert skupiny apod.)?
7. Kde se s ostatními skinheady scházíte?

8. Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o skinheadských akcích?
9. Skinheadi bývají spojováni s pravicovým extremismem, rasismem, demonstracemi, násilím. Jak toto spojení vnímáš ty?
10. Setkal/a jsi se díky punku s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)?
11. Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu? Jaké?
12. Jak jsou na tom skinheadi s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci subkultury skinheads.?
13. Myslíš si, že je možnost zůstat skinheadem po celý život?

Subkultura hip hop

1. Jak by si charakterizoval/a hip hop? Co pro tebe hip hop znamená?
2. Jak si se dostal/a k tomu to stylu?
3. Čím tě zrovna tento styl upoutal?
4. Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč?
5. Jaké posloucháš hudební skupiny?
6. Účastnil/a jsi se nějaké hip hopové akce (např. koncert skupiny apod.)?
7. Kde se s ostatními scházíte?
8. Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o hiphopových akcích?
9. Hip hop bývá spojován s graffiti. Jak toto spojení vnímáš ty? (otázka č. 9)
10. Setkal/a jsi se díky hip hopu s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)? (otázka č. 10)
11. Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu oblékání? Jaké?
12. Jak jsou na tom hiphopeři s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci hip hop subkultury?
13. Myslíš si, že je možnost zůstat v tomto stylu po celý život

Subkultura gothic

1. Jak by si charakterizoval/a gothiku. Co pro tebe gothika znamená?
2. Jak si se dostal/a k tomuto stylu?
3. Čím tě zrovna tento styl upoutal?
4. Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč?
5. Jaké posloucháš hudební skupiny?
6. Účastnil/a jsi se nějaké gothické akce (např. koncert skupiny apod.)?
7. Kde se s ostatními gothiky scházíte?
8. Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o gothických akcích?
9. Setkal/a jsi se díky gothice s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)?
10. Gothická subkultura bývá spojována se satanismem, jaký máš na to názor?
11. Gothická subkultura bývá spojována se sebepoškozováním. Jak toto spojení vnímáš ty?
12. Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu oblékání? Jaké?
13. Jak jsou na tom gothikové s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci gothické subkultury?
14. Myslíš si, že je možnost zůstat gothikem po celý život?

Subkultura emo

1. Jak by si charakterizoval/a emo. Co pro tebe emo znamená?
2. Jak si se dostal/a k tomuto stylu?
3. Čím tě zrovna tento styl upoutal?
4. Co nejraději nosíš za oblečení, módní doplňky a proč?
5. Jaké posloucháš hudební skupiny?
6. Účastnil/a jsi se nějaké akce (např. koncertu skupiny, emo srazů)?
7. Kde se s ostatními emo scházíte?
8. Jakým prostředkem komunikace se domlouváte na společné akce a kde nejčastěji získáváš informace o emo akcích?

9. Setkal/a jsi se díky stylu emo s alkoholem a nelegálními drogami (např. marihuana, pervitin apod.)?
10. Emo bývá spojována se sebepoškozováním. Jak toto spojení vnímáš ty?
11. Měl/a si nějaké problémy kvůli svému stylu oblékání? Jaké?
12. Jak jsou na tom emeři s tolerantností k ostatním stylům/subkulturám a v rámci emo subkultury?
13. Myslíš si, že je možnost zůstat emo po celý život?